

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

1 EKİM 1965

Sayı : 276

100 Kuruş

onbeş günlük tarafsız

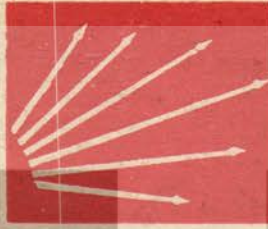
siyaset

iktisat

fikir ve kültür dergisi

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BIBER
Koleksiyon

10 EKİM SEÇİMLERİNE DOĞRU

SEÇİM BEYANNAMELERİ

«Yaklaşan milletvekilleri seçimleri dolayısıyla, siyasi partiler seçim beyannamelerini yayınlamış bulunuyorlar. Bu devrede göze çarpan önemli bir değişiklik, partilerin seçim beyannamelerinde iktisadi ve sosyal konulara eskiye nazaran daha fazla bir ağırlık vermiş olmalarıdır. Hemen bütün

partiler, yuvarlak ve heyecanlı lafların ötesinde, yurt gerçekleriyle ilgili ve yurt sorumlularının çözümüne yönelmiş bazı beyanlarda bulunmak zorunluluğunu gittikçe daha artan bir kuvvetle duymaktadırlar.

Bugün bütün partiler, seçim beyannamelerinde, geri kalmışlığımızı kabul ettikleri-

ni kalkınmanın zorunluluğuna inanmakta olduklarını belirtmekte, sosyal adaleti savunmakta ve bütün vatandaşları kapsayan bir sosyal güvenlik sistemini amaç olarak ileri sürmektedirler. Çünkü halk bunları beklemekte demokrasiyi boş bir oyun olarak görmek istememektedir.»

PETROL - İŞ GREVİ VE SENDİKACILIĞIMIZ

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

SEÇİM KONUŞMALARINI VE VAADLERİ :

Yaklaşan Milletvekilleri seçimleri dolayısıyla Parti lider ve ileri gelenlerinin yapmış oldukları propaganda ve vaadler, basın üzerinde devamlı olarak yorum yaptığı konudur. Diğer bütün olaylar memleketin içinde bulunduğu seçim havası dolayısıyla bir kenara itilmiş, üzerinde kısmen durulmuştur. Bu tutuma uyarak bizde bu sayımızda yine seçimler konusu üzerindeki yorumları aktaracağız.

18 Eylül tarihli MİLLİYET'te Abdi İpekçi, CHP. seçim beyannamesini ele alarak; «... CHP., tasarruf bonolarının kaldırılmasından yanadır. Aynı hususun Adalet Partisinin seçim beyannamesinde de yer alacağı öğrenilmiştir. Şu halde iki büyük parti de seçmenlerine aynı vaadi yaptıklarına göre, tasarruf bonolarının ömüründeki Meclis dönemi içinde kalkması kesinleşmiş sayılabilir.» demekte, alışılmış olan bu tip vaadlerin çarelerinde gösterilmesi gerektiğini ifade ederek, «... AP. ve CHP., vatandaşları tasarruf bonusu konusunda yaptıkları vaade inandırabilmek için tedbirlerini de açıklamak zorundadırlar.. Bütçe-de noksan kalacak yarım milyar nereden karşılanacak? Şimdiye kadar ihraç edilmiş bonoların bedelleri ve faizleri nasıl ödenecek? Bu soruların cevaplarını almadıkça tatlı vaad inandırıcı olmaktan uzak kalacaktır.» diye yazmaktadır.

20 Eylül tarihli CUMHURİYET'te Ecvet Güresin, günlerden beri devam eden seçim konuşmalarının resmen başladığını, dört yıllık bir devrede partilerin nasıl bir tutum gösterdiklerinin anlaşılması için büyük partilerin bir revizyonizm çalkantısı geçirdiklerini ifade ederek, CHP. hakkında, «Kısacası CHP. revizyonizmi henüz kendini bulmuş değildir. Seçim sonucuna göre ve seçim sonucunda alt kademelerden gelecek seslere göre anlayışın değişikliğe uğraması beklenmelidir.» demekte, AP. hakkında ise, «AP. içinde, CHP. deki kadar keskin ve kararlı bir revizyonist akım gelişmemiş olmakla beraber, gerek program ve gerekse uygulamanın aşırı sağ anlayış yerine daha ortaya yakın bir anlayışa uydurulması fikri yavaş yavaş işbaşında bulunanları etkilemeye başlamıştır.» diyerek, «Seçim sonuçları herhalde parti içindeki revizyonist çalkantıları ön plana çıkaracak ve özellikle şimdiki şursuzluk ve cezbe hali geçtikten sonra şapkalarını önlerine koyup düşünenlerin sayısı artacaktır.» diye yazmaktadır.

21 Eylül tarihli MİLLİYET'te Abdi İpekçi, seçim kampanyasının başında AP. nin ilimli davranışına karşı CHP. nin sert hücumlarına geçmesinin nedenleri üzerinde durmakta ve «Seçim kampanyası başlamadan önceki aylar içinde AP. ileri İnönü'nün 'ortanın solundayız' sözünden yararlanarak, CHP. nin solu, hatı-tâ komünist bir kurum haline geldiği iddiasını yaymaya başlamışlardı. Kısa zamanda etkileri görülen bu propaganda CHP. yi müşkül duruma sokmuş, yöneticiler bizzat kendi taraftarlarına dahi iddiaların asılsızlığını ispat zorunda kalmışlardı. Kısacası AP. yaydığı propaganda ile CHP. yi savunma mecburiyetinde bırakmıştı.» dedikten sonra, bir hata yapıldığı gerekçesiyle CHP. nin taktik değiştirdiğinin akla gelebileceğini tekrar ilimli yolu seçmesinde AP. nin de olur olmaz suçlamaların kendisine zarar vereceğini düşünmüş olacağına yormakta ve seçimlerden, «Büyük sürprizler beklenemez» diyerek, «seçim tahminlerini, şimdiye kadar iki büyük parti arasında donmuş gözükken oylara göre yapmak hatalı olacaktır. Yıllanmış alışkanlıklar ve kesinleşmiş eğilimler değişmekte, donmuş oylar kıpırdamaktadır.» demektir.

23 Eylül tarihli KİM Dergisinde Özcan Ergüder, İnönü'nün «Memleketin kavuşmuş olduğu huzur ve sükun içinde basiretli bir iktidarın idaresinde tuttuğumuz yola devam mı edeceğiz, yoksa nasıl bir idare kurmak istediklerinin işaretini bugünden vermiş olanlarla birlikte yeni maceralara mı sürükleyeceğiz?» sorusuna değinerek, «İnönü'nün özetlediği büyük sorunun 10 Ekim de her zamankinden biraz daha geniş bir kitle tarafından sorulacağı - bu yıl 3 milyonu aşkın genç seçmenin ilk defa oy kullanacağı göz önünde tutulacak olursa - riyazi bir gerçektir. Yirmi yaşının insanlarına Mehmet Turgut'ları, Süleyman Demirel'leri beğendirmenin imkânı var mıdır? İşte, iyimserliğin gerekçesi budur. Fakat bu iyimserlik, 10 Ekim den sonra da mesnetsiz kalacak olursa, bilmek lazımdır ki, bunun sebebi Demirkırat'ın gücünde değil, onun karşısında olanların güçsüzlüğünde aranacaktır.» demektir.

24 Eylül tarihli ULUS'ta Faik Suad, partilerin CHP. ne yönelttikleri hücumları ele alarak, üç yıllık iktidar zamanında CHP. nin yapmış olduklarını sıralamakta ve şimdiki iktidarda mukayese ederek, AP. nin seçim Propagandası ve hücumlarına değinmekte ve «Onların, milyoner türetme politikası budur. Onlar, bir gecede elini sıcak sudan soğuk suya sokmadan milyoner oluveren avantacı azınlığın borusunu öttürürler... CHP. ise, fakir halkın sofrasındaki ekmeği ve tenceresindeki yemeği çoğaltabilme çabasıdadır. Seçmen vatandaş 10 Ekim'de bu derin farkı görebilir, anlayabilir ve bu anlayış içinde o'nu kullanabilir-se, Türkiye kurtulacaktır.» diye yazmaktadır.

25 Eylül tarihli ULUS'un başyazısında Cihad Baban, AP. ilerin gezilerinde CHP. nin komünist olduğuna dair beyanlarını ele alarak, bu tip suçlamaların türk toplumunu komünizmle yüz göz etmek anlamını taşıdığı ifade ederek; «Bu ahlaksızca isnatlar Halk Partili vatandaşlar üzerinde büyük tepkiler yaratmakta, Türk vatandaşı, acz içinde bocalayan hükümetin bu durgunluğu karşısında uğradığı hakaretin hesabını bizzat vermek

ihtiyacı duymaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi olarak şimdi-den haber verelim ki, ister iktidara gelelim, ister muhalefette kalalım, bu alçakça tecavüzlerin hesabını, hem mütecavizlerden, hemde onları himaye edenlerden mutlaka soracağız.» diye yazmaktadır.

26 Eylül tarihli SON HAVADIS'te Tekin Erer, «Türkiye İşçi Partisi, hapisten çıkmış ne kadar komünist varsa hepsini bir yerden aday gösterdiği ve hemen her köşe başında solculuk maskesi altında komünizm propagandası yaptığı bu seçim günlerinde, garip bir talihsizliğe uğradı. Felsefi inançlara sahip üyelerden (yani dinsizlerden) teşekkül ettiğini bizzat seçim bildirsinde açıklayan bu parti, Cumhuriyet, Akşam, Milliyet gibi yayın organlarına sahip olması yüzünden de diğer partiler arasında fikirlerini en çok yayabilmek fırsatına sahip bulunuyor.» diyerek, Rusyadan Amerikaya gitmek üzere yurdumuza iltica eden beş kişinin beyanlarını ele alarak «İşte, Türkiye İşçi Partisinin memleketimizi benzetmek istediği diyarların ve götürmek istediği memleketlerin gerçek temsilcileri ve büyük elçileri. Bakalım bu seçimlerde komünistler kaç Türk seçmenini kandırabilecekler?» diyor.

MİLLİYET'te Abdi İpekçi, seçimler dolayısıyla yapılan radyo konuşmalarına temasla, «Kısaca dün başlayan radyo konuşmalarıyla propaganda faaliyeti yeni bir safhaya girmektedir. Rekabeti eşit şartlara sokan bu safhada küçük partilerin, şimdiye kadar daha ziyade büyüklerin propagandasıyla etkilenmiş seçmenleri kendilerine çekebilmeleri mümkündür. Donmuş oyların kıpırdama eğilimi gösterdiği bir ortamda bu fırsatın iyi kullanılması, seçim sonuçlarında bazı sürprizlerin yolunu hazırlayabilir.» demektir.

AKŞAM'ın «Yorum» sütununda, liderlerin radyo konuşmaları ele alınmakta ve «liderlerin ilk radyo konuşmalarında pek fazla birbirlerine çatmamaları, henüz radyo savaşının kızışmamasındandır. İlerdeki günlerde, hepsi de Türkiye'ye mutlu yarınlar vadeden partilerin nasıl birbirlerini itham altında bırakacakları da görülecektir. Ancak bu sefer ilk defa TIP ve Belki CKMP. bu kavga'nın dışında kalarak 'Mutlu yarınlara' nasıl kavuşturacaklarını belli görüş açılarından anlatmaya çalışmaktadır. Şimdi dikkatler Türk politikasındaki bu yeni seslere dönmüştür.» denilmektedir.

YENİ İSTANBUL'un «Falsolar ve Fauller» adlı başyazısında, seçim beyannamelerine göre iki büyük partinin hala rejimi münakaşa ettikleri, esasında ise bu münakaşaların rejimin düşmanlarına yarayacağı, bunlardan başka, basından, aydınlardan birçok falsolu seslerin geldiği belirtilmekte ve «... rejim davacısı görünenlerin dolayısıyla rejimin yaralanmasına sebebiyet verdikleri tehlikeli tutumdur. Rejimi münakaşa edilmez bir nokta-i hareket haline getirmek ve o halde tutmak, başta iki büyükler olmak üzere bütün siyasi partilerimiz için vazifelerin en başta gelenidir.», «... bütün bu faullü ve falsolu gayretler 10 Ekim günü mukadder neticeyi değiştirmeyecek ve olmayacak duaya, haksız yere amin diyenlere en büyük ikazı gene millet yapmış olacaktır.» denilmektedir.

27 Eylül tarihli HABER'in başyazısında, parti liderleri ile seçmenlere düşen görevin «basiretli davranmak.» olduğu sağlık verilerek, «Sakin ve olgun bir kampanya sonunda sandık başına giden seçmen, elbette sağ duyusu ile hareket ederek, memleketin huzuruna göz diken oy vurguncularına gereken ders-i bir daha unutamayacakları şekilde verecektir.» denilmektedir.

ULUS'ta «Sabırlı olun, iki hafta kaldı» adlı imzasız yazıda, Yüksel Menderes'in «Anhyorsunuz ya... Konuşmayacağım.» sözü ele alınarak, «Buyurun, ne diyorsunuz? Bu çıkışa karşı olan fikirlerinizi pek öğrenmek isterdik. Fakat korku dağları bekliyor. Sıkıştığımız zaman 27 Mayıs'a ve Türk ordusuna olan bağlılığımızı anlatır, biraz serbest olduğunuzu tahmin ettiğiniz zaman, onlara olan düşmanlığımızı teper. Bekleyin. Şurada iki haftalık bir zaman kaldı.» denilmektedir.

ULUS'taki Başyazısında Cihad Baban, AP. liderinin Balıkesir konuşmasına ve diğer AP. ilerin muhtelif yerlerdeki CHP. yi suçlayan konuşmalarına değinerek, «Demirel, baskıları, polis araştırmalarını, dünya basın teşekküllerini ayağa kaldıran zulümleri, tahkikat komisyonlarını galiba unutmuyor. O zaman iktidar saflarında bu azabı çekmemiş, sırtında kırbaç sesi duymamıştır. Çünkü o da bu zulmü işleyenlerin safında, bu kepezeliğe tempo tutuyordu. O bu tempo tuttuğu zaman vatandaşın bir emirle hem evi hem dükkânı yıkılıyor, vatandaş parasını devletten istediği zaman polisin copu ile karşılaşıyordu. Biz o devirlerde, iktidarların ihtilal yapacağını söyleyen başvekilleri gördük. Sayın Demirel, sen ne söylüyorsun?» diye sormaktadır.

28 Eylül tarihli SON HAVADIS'te Orhan Seyfi Orhon, memleket gelen huzuru ele almakta, İnönü'nün radyo konuşmasında bahsettiği huzurla mukayese ederek; «Siyasi huzur ve sükun İnönü'nün iktidardan düşmesiyle hasıl olmuştur. Sayın İnönü 8 aydır bunu bozmaya çalışmasına rağmen bir türlü muvaffak olamıyor: Bu milletin böyle bir huzura ne kadar ihtiyacı varmış, anlayın! CHP. ileri, AP. ileri bir iç harp çıkaracak, diyor, bozamiyor. İkinci Demirkıratlar 10 gün iktidarda kalamaz, diyor, bozamiyor. CHP. nin yardımcısı Ulay paşa: 'Jetlerime biner, kıratları ürktürürüm!' diyor, bozamiyor. İnönü 'Ortanın solundayız!' diyor, bozamiyor. Sosyalistleri Adalet Partililere saldırıyor, bozamiyor. Demirel aleyhine sahte vesikalar dağıtıyor, bozamiyor.» diye yazmaktadır. (Devamı iç sayfada)

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR
ONBEŞ GÜNLÜK TARAFSİZ SİYASİ İKTİSADİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA :

Başımızda Onbeş Gün

BAŞYAZI

Yeni Meclise Doğru

ONBEŞ GÜNÜN NOTALRI :

Partilerin Seçim Beyannameleri

1966 Programı ve Yüksek Planlama Kurulu

Çalışma Bakanı

İNCELEMELER :

Yeni Öğretim Yılına Girerken

Hasan TAN

Petrol-İş Grevi ve Sendikacılığımız

Muammer AKSOY

OKURLARIN FORUMU :

Seçimlere Girerken

(T.A.)

KÜLTÜR VE SANAT :

Londra'dan Notlar

Metin AND

Toplum - İnsan - Gelenek Üzerine

Yılmaz YEGİN

Le Corbusier Öldü

Şevki VANLI

Bibliyografya

Der. : S. N. ÖZERDİM

27 Mayıs İhtilâlinin birinci meclisinin devresi, 10 Ekimde sona eriyor. Bu münasebetle geçen dört yıl üstünde biraz düşünmek ve Türk milletinin kaderini dört yıl elinde tutacak olan yeni Meclisi bekliyen ilk görevleri kısaca belirtmekte fayda mülâhaza ediyoruz.

Bir ihtilâl devresi sonunda durulmamış bir ortam ve şartlar içinde teşekkül eden ve intikam hislerine geniş ölçüde yer vermiş olan Adalet Partisinin de yer aldığı 1961 - 1965 Meclisi, şüphesiz Türk yasama hayatında özel bir yer işgal edecektir. Eskilere bir minnet ve sadakat borcunu ödeme kompleksi içinde kalan Adalet Partisi, Mecliste ve memlekette huzursuzluğun başlıca kaynağı olmuştur. Fikri bakımdan fevkalâde iptidai olan ve memlekete hizmeti af teraneleri ve sayhaları arasında yitiren bu parti, 1961 - 1965 devresi içinde rejimi tehlikeye koymuş bulunan iki askeri ihtilâlin başlıca kaynağı olarak ortaya çıkmıştır. Askeri darbe kokularının ortaya çıktığı zaman yumuşayan, tehlike geçtikten sonra aynı sorumsuz davranışlar içinde kalan Adalet Partisinin, sekiz ay önce diğer partilerle birlikte başardığı iktidara gelme hareketi de, memleketin idare olunabilecek bir ortama ulaşmış olması ve tehlikelerin önlenmiş bulunması neticesinde doğmuştur.

İşte devamlı olarak ajitasyon halinde bulunan bu partinin etkilediği 1961 - 1965 meclisi dört yıllık teşriî devrede tatminkâr olmayan bir çalışma yaparak seçimlere ulaşmıştır. Memleketin süratle ele alınması gereken büyük meseleleri üzerinde durulmaması, devamsızlık ve bazı temel kanunların 25 - 30 kişinin bulunduğu oturumlarda müzakere olunması, milletvekili ödeneklerini anayasaya aykırı olarak arttırma teşebbüsü, müzakerelerde daha önceki meclislerle mukayese olunduğunda ortaya çıkan fikri yetersizlik giden meclisin belli başlı nitelikleri arasında yer almaktadır.

Fakat olan olmuştur. Türk milleti şimdi geleceğe bakmak ihtiyacını duymaktadır. Bu gelecek, millet vekili namzetleri ve meclisin muhtemel teşekkül tarzı göz önünde tutulduğu zaman ferahlık verici bir mahiyet taşımamaktadır. Bu defa da fikri sevi-

yesi düşük bir intikamcı grup perlemantoda gene yer alacaktır. Meclis geniş ölçüde kasaba avukatlarının, mesleklerinde başarıya ulaşamamışların, tesadüflerin liste başı yaptıkları kimselerin, toprak ve ticaret ağalarının ve nihayet millet vekilliği sıfatını da haiz olarak müteahhitlik yapmakta daha fazla kâr umanların istilasına uğrayacaktır. Böyle bir durumda gelecek meclisin gidenden pek farklı olacağını ve memleketin sayısız ve çözüm yolu bekliyen sorunlarına çareler getireceğini beklemek oldukça ileri bir iyimserlik olur.

Bu durum bizi, düşünen insanları, memleketin entelijansiyasını kötümserliğe ve demokrasi hakkında tereddütlere götürür mü? Bu durum bizi düşünmeğe sevk etmeli fakat demokrasi hakkında kötümserliğe götürmemelidir. Demokrasi memleketin en güzide zekâlarının bir araya getirdiği, tesamühü ve her türlü adaleti -ekonomik, sosyal ve hukukî - temel bir kaide olarak kabul ettiği zaman en iyi bir rejimdir. Binaenaleyh demokrasi bir muhtava rejimdir. Bir şekilden ibaret kaldığı zaman çeşitli haksızlıkların, demagogların hakim olduğu bir ortamın, beceriksizliklerin ve zaman israfının bir vasıtası olarak belirir. Şu halde bizm gibi geri kalmış, düşünen aydınları, entelijansiyası dar bir kadroya dayanmakta olan memleketlerde demokratik rejimin dejener olmaması için siyaset alanın, partilerin ve teşriî organların vasat insanların hakimiyeti altına düşmesi lâzımdır. Bunun için de her ne pahasına olursa olsun, aydınların geniş ölçüde politika ile ilgilenmeleri gerekiyor. Aksi takdirde demokrasi, bütün teminat müesseselerine rağmen tanınmaz bir hale gelebilir.

Fakat bu arada hiç olmazsa millet vekili seçilme şartları bakımından bazı ölçülerin tesbit olunması meselesi üzerinde durmak gerekiyor. Aksi takdirde millet meclisinin çok yüksek olması gereken fikri seviyesini korumaya imkân yoktur. Böyle meclisler iyi hükümetler çıkaramazlar ve aynı zamanda hükümetlerin politikaları üzerinde de gerekli kontrolü tesis edemezler. Binaenaleyh millet vekili seçilmenin şartlarından biri yüksek tahsil olmalıdır. Bu dema-

gojik tartışmalara yol açabilir. Fakat antidemokratik değildir.

İkinci olarak bugünkü sistem içinde Cumhuriyet Senatosunun durumu ele almak gerekir. Millet Meclisinin kararlarını dengeleyici ve hataları önleyici bir rolü olması lâzımgelir. Senato, bugünkü selâhiyetleri içinde müessir bir rol oynamak durumunda değildir. Halbuki teşekkül tarzı itibarıyla fikrî ve teknik seviyesi yüksek ve faydalanılması gereken bir teşriî organdır.

Tabii senatörler, Kontenjan senatörleri ve nihayet seçimle gelen, fakat en az lise tahsilini ikmal etmiş olan senatörlerden teşekkül eden Cumhuriyet Senatosu kendisinden beklenen rolü ifa edebilmesi için daha geniş selâhiyetlerle teçhiz olunmalıdır. Demokrasi, bundan yalnız fayda görür.

Gelmekte olan meclis için iş işten geçmiştir. Memleketin gerçek aydınları bu mecliste yeteri kadar temsil olunamayacaktır. Gene bir ilk okulun ilk

sınıflarından çıkmış insanlar da Millet Meclisinde yer alacak ve memleketin en hayati konularında ilk söz sahibi olacaklardır. Senato selâhiyetsiz bir yasama organı olarak devam edecektir. Demokrasiye bir muhteva vermek istiyorsak, onu Türkiyenin ekonomik, sosyal ve kültürel şartlarına ayarlamamız gerekir. Batı toplumlarında uygulanan şeklini alarak ondan müesseriye beklemek ve yalnız şekli durumu ile kendi kendimizi avu tup memleketin sorunlarına çözüm yolları getirmesini ummak gerçeklere meydan okuma manasını taşır. Ka naatimizce bu konu üzerinde düşünmek zamanı gelmiş bulunuyor. Bu konuya eğilmesi gereken ilk organ yeni gelen Meclis olmalıdır. Bu, bir parakads gibi görünebilir. Fakat gelmekte olan millet meclisi bu paradoksu yenmelidir. Çünkü demokrasinin yaşamasını ve devam etmesini istiyorsak, ona gerçek ve yalnız şekli olmayan manasını ve muhtevasını da verelim.

rilen batılı toplumlar, bugün sahip oldukları düzeye özel teşebbüs eliyle ulaşma çabalarına asırlar öncesi başlamışlardır. Bugün bizim de -asırlar sonrası kalkınırız umuduyla- vaktiyle batılıların sömürgesi olan ülkelerin bile silkinış içinde oldukları bir dünyada, Türk halkının kaderini özel menfaat sağlamak ve kazanmak arzusuyla dönen çarkların dişleri arasına terketmemiz mi istenmektedir? Artık, kendi tecrübelerimizle de öğrenmiş olmamız gerekir ki geri kalmışlığın çeşitli özelliklerini taşıyan ülkemizde, toplum yararına ve iktisadi kalkınmanın gereklerine öncelik tanınması mümkün olan devletin, iktisadi faaliyetlere bizzat girişmesi kaçınılmazdır.

Bir süre önce, Sayın İnönü'nün «ortanın solunda» olduğunu ifade ettiği C.H.P., seçim beyannamesinde «... temel sanayi kollarının Devlet eliyle ve hızla geliştirilmesini yurt kalkınmasının şartı» saydığım açıklamakla devletçi iktisadi düzende kararlı olduğunu tekrarlamıştır. C.H.P. nin seçim beyannamesinin özellikle sosyal konularda sistemli bir düşünceden yoksun olduğu söylenebilir. Bununla beraber işçilere grev hakkının ve sendika hürriyetinin sağlanmasında büyük payı olan C.H.P. nin millete sosyal konularda ilân ettiği vaatler, Türkiye'nin gerçekleri ve imkânları ile çelişme halinde değildir. C.H.P., seçim beyannamesinde toprak reformu ile ilgili olarak, «... bu amaçla hazırladığı ve T.B.M.M. sine sunmuş olduğu toprak reformu kanun tasarisını en kısa zamanda kanunlaştırarak uygulamaya başlamak için çalışacağı» taahhüdünde bulunmaktadır. C.H.P. petrol kanununda değişikliğe taraftar olduğuna seçim beyannamesinde de yer vermektedir.

Bu arada, kendisini «orta yol» partisi olarak tanımlayan Y.T.P., seçim beyannamesinde «Türkiye'yi kalkındırmak için herhangi ideolojik ve sert bir sisteme ihtiyaç olmadığı» görünüşünü açıklamaktadır.

Önümüzdeki seçimlere yeni kazandığı değişik bir hüviyetle girecek olan C.K.M.P. nin seçim beyannamesinde «Türkiye plânlı kalkınmayı tahakkuk ettirebilmek üzere klâsik metodlardan sıyrılmalı ve bu kalkınmayı süratle sağlamak için büyük hamle yapılmalıdır» denildiği halde bu klâsik olmayan metodların neler olduğu konusunda bir açıklık yoktur. «Türk milleti, kendisini tanıyan, kendisinden olan, kendisi gibi yaşayan halk önderleri rehberliğinde bugünkü seviyesinin çok üstüne yükselebilir» denilmektedir ki bu cümle de, tek başına, gerekli açıklığı sağlayacak nitelikte değildir. Zira, bu beyannameyi hazırlayanlar da çok iyi bilirler ki tarihte çeşitli milletler, kendisini tanıdığını, anladığını, kendisinden olduğunu, kendisi gibi yaşadığını zannettikleri halk önderlerinin (!) rehberliğinde o günkü seviyelerinin çok altına da düşmüşlerdir.

T.İ.P. in seçim beyannamesinde ise hedefler ve vasıtalar arasındaki ilgi oldukça açıktır. İç politikada yerli ve yabancı sermaye hakimiyetinin kırılması, dış politikada bağımsızlığın sağlanması, iktisadi ve sosyal alanda köklü toplumsal reformların sağlanması gibi -bazı çevrelerin sert tepkilerine yol açan- görüşler, T.İ.P. in beyannamesinde yer alıyor. Halbuki, demokratik bir düzen içinde, T.İ.P. kadar sol uç-

Onbeş Günün Notları

Partilerin Seçim Beyannameleri

Yaklaşan milletvekilleri seçimleri dolayısıyla, siyasi partiler seçim beyannamelerini yayınlamış bulunuyorlar. Bu devrede göze çarpan önemli bir değişiklik, partilerin seçim beyannamelerinde iktisadi ve sosyal konulara eskiye nazaran daha fazla bir ağırlık vermiş olmalarıdır. Hemen bütün partiler, yuvarlak ve heyecanlı lafların ötesinde, yurt gerçekleriyle ilgili ve yurt sorunlarının çözümüne yönelmiş bazı beyanlarda bulunmak zorunluluğunu git-tiğe daha artan bir kuvvetle duymaktadırlar.

Bugün bütün partiler, seçim beyannamelerinde, geri kalmışlığımızı kabul ettiklerini kalkınmanın zorunluluğuna inanmakta olduklarını belirtmekte, sosyal adaleti savunmakta ve bütün vatandaşları kapsayan bir sosyal güvenlik sistemini amaç olarak ileri sürmektedirler. Çünkü halk bunları beklemekte demokrasiyi boş bir oyun olarak görmek istememektedir.

Bu durum, 27 Mayısla hızlanan sosyal uyanışın siyasi partiler üzerindeki olumlu bir etkisi olarak kabul edilebilir. Her ne kadar partilerin -özellikle seçim arifesindeki- tutum ve beyanlarının samimiyetine bizi inandırmaktan alıkoyan sayısız tecrübeler geçirmiş olsak bile, bu durumu dahi, Türkiye'nin mutlu yarınlarının müjdesi olarak kabul etmek gerçekçi bir yorum sayılmalıdır. Çünkü gene tecrübeler bize gös-

termiştir ki seçimlerde yalnızca oy toplama kaygusu ile ortaya çıkanlar, halkın gerçek yararlarının bilincine ancak bir süre mani olabilmekte; sonunda, kullandıkları silâh geri tepmektedir.

Örneğin, 1950 de iktidara geçinceye kadar, grev hakkının, sendika hürriyetinin ve işçi sınıfının mutluluğunun savunucusu olarak görünen D.P. nin iktidara geçtikten sonra bunun tam tersi bir yol tuttuğu ve grev hakkını vermediği unutulmamıştır. Ama şu da unutulmamalıdır ki D.P. nin on yıllık iktidarı, halkın gelişme yollarını tıkayan engelleri yıkmaya gücünü, ilerleme heyecanını yokedememiş ve 27 Mayıs devrimini doğuran kaynakları kurutmamıştır. Kesin olarak anlaşılmalıdır ki Türk toplumunun uygarlık yolundaki ilerleyişinin durdurulması imkânsızdır ve halkın aldatılması olanağı azalmaktadır.

Dayandıkları kitlelerin çoğunluğu bakımından birbirlerinden çok ayrılmayan C.H.P. ve A.P. nin lider kadrolarındaki görüş ve anlayış farkı, seçim beyannamelerinde de görülmektedir.

Seçim beyannamesinde geniş seçmen kitlelerini cezbedecek hemen bütün vaatleri sıralamış olan A.P. bunların özel teşebbüs eliyle gerçekleştirilebileceği inancını bu vesileyle de belirtmektedir. Bu konuda yalnızca şunları hatırlamak yeterlidir sayıyoruz: Toplumza örnek olarak göste-

ta bir partinin mevcudiyeti tabii karşılanmalıdır. T.I.P. in ve ona karşıt durumda olanların birbirlerine gösterecekleri saygı ve anlayış ölçüsünde bu partinin benimseydiği görüşler de - demokratik rejimi tehlikeye düşürücü ve sınıf kavgasını yaratıcı bir unsur halini almaksızın halkın tercihi-ne pek alâ sunulabilir.

1966 Programı ve Yüksek Planlama Kurulu

Geçtiğimiz son iki haftanın belki en önemli olaylarından biri olmasına rağmen, Yüksek Plânlama Kurulu toplantısı büyük bir ilgisizlik içinde başladı ve aynı ilgisizlikle son buldu. Ashında, Yüksek Plânlama Kurulu toplantısının son bulduğunu söylemek de kolay değildir. Olsa olsa toplantıların yarıda bırakıldığından, ya da hiçbir olumlu sonuca varamadan son verildiğinden söz etmek daha yerinde olur.

Yüksek Plânlama Kurulunun ilk olarak ele aldığı problem, 1966 yılı uygulama Programının gelir - gider dengesini, yani makro dengesini gözden geçirmek ve gerekli tavsiyeleri ve düzeltmeleri yapmaktır. Bu arada, tabiatıyla dış ödemeler dengesi de ele alınması önemli meselerden birini teşkil etmekteydi. Devlet Plânlama Teşkilâtı yetkililerinin yaptıkları hesaplara göre, makro denge 2 milyar 700 milyon Türk lirası civarında bir açlıkla sağlanabiliyor, yani bir denge yerine, gerçekte bir dengesizlik söz konusu oluyor. Ancak, bu noktada, Maliye Bakanlığı yetkilileri, Devlet Plânlama Teşkilâtı uzmanlarının görüşlerinden ayrılıyor, bir açığın varlığını kabul etmekle beraber, bunun 2,7 milyar yerine, 900 milyon TL. kadar olduğunu ileri sürüyorlardı. Bu anlayış farkı, Plânlama Teşkilâtının, carî giderleri ikili bir sınıflandırmaya tâbi tutmasından ileri geliyordu. Gerçekten, D. P. T., carî giderleri; gelişme carî giderleri ve normal carî giderler olmak üzere ikiye ayırıyor ve yeniden yapılacak yatırımların gerektirdiği carî giderlere, gelişme carîleri adım veriyordu. Maliye Bakanlığınca açık tahminlerinin mütevazî ölçüler içinde kalmasının nedeni, işte bu ikinci tip carî giderlerin miktarını düşük tutmasından ileri gelmiştir.

Hiç şüphe yok ki, ortada bir heyulâ gibi daima var olan mesele, milyon rakamı ile ifade edilen bir açığın her iki tahmine göre de gerçek olması ve bunun nasıl kapatılacağı meselesi idi. Maalesef, pek yakında başlayacak olan propaganda gezileri hükümet üyelerinin zihinlerini o derece işgal etmiş idi ki, bu mesele üzerinde Yüksek Plânlama Kurulunda fazlaca düşünmekten bir fayda sağlanamayacağı anladılar. Dolayısıyla, Hükümet, D. P. T. den ve Maliye Bakanlığından bu meselenin çözümüne yarayacak teklifler getirmelerini istemekle yetindi. Gümrük resminin yükseltilmesi, yeni masraf kanunlarının çıkarılmasından sarfinazar edilmesi, asgari geçim indirimi dolayısıyla devletin omuzlarına binecek yükün ertelenmesi ve petrol fiyatlarıyla oynanması, getirilebilecek tedbirlerden bazılarıydı. Bütün bunlar üzerinde yeteri kadar tartışmaya zaman kalmadan ve tabiatıyla bir sonuca varılmadan sektör programlarının görüşülmesine geçildi.

Gerçekten, Yüksek Plânlama Kurulu, plânlı devreye girildiğindenberi belki ilk olarak, sektör programlarını dahi yarıya kadar görüşebildi. Madencilik, tarım ve imalât sanayi içinde de bazı sanayi dalları ile ilgili programlar görüşülerek toplantıya son verildi.

Mesele, bütün ciddiyetiyle yeni kurulacak hükümetin karşısında beklemektedir. Plânın ciddi bir şekilde uygulanması geleneğine ağır bir darbe indirilmiş oldu ve politik organların plânlı kalkınma işine ancak bu kadar ciddiyetle sarılabildikleri gerçeği. bir kere daha, bu toplantı ve silesiyle ortaya çıkmış oldu.

Çalışma Bakanı

Çalışma Bakanı olarak hükümet içinde vazife alır almaz işçi yerine eskimiş «amele» terimini ihya etmeğe teşebbüs etmekle ilk siyasi gafını yapmış olan Çağlıyangil, sekiz aylık bakanlık devresi içinde faydasız ve yararlı olmayan davranışlar içinde kalmıştır.

Kozlu grevi ilk günlerin beceriksizliği ve idarî anlayışsızlığı yüzünden kanlı olaylara sahne olurken, sorumlu Çalışma Bakanı, ancak Meclisin ikazı ve ihtarı üzerine olay yerine gitmek lüzumunu idrak edebilmiştir. Çalışma Bakanlığını A.P. nin bir ziyaret bürosu haline getiren Bakan, başında bulunduğu bakanlığın işlerinin mahiyetine henüz nüfuz edememişken ayağının tozu ile, dış ülkelere giden işçilerin sorunlarını çözmek! ve dertlerine çare bulmak! üzere İsviçre ve Almanya'ya gitmişti. Üç hafta süren bir geziden sonra yurda döndü. İki ay önce kendisinden önceki Çalışma Bakanının yurt dışındaki işçiler hakkında yapmış olduğu inceleme gezisinin, bakanlık resmî belgeleri arasındaki değerli raporunu okumaya lüzum görmeden ve vakit ayıramadan Almanya'ya koşması ciddi bir sebebe dayanmamakta idi. Dönüşünde işçi Sigortalı Kurumunun genel kurulunda yaptığı konuşma ile dış memleketlerde işçi çalıştırma meselesinin ekonomik sebeplerini yeteri kadar anlamadığını gösteren Çağlıyangil, bu hadisenin Türkiye'nin tediye mu-

vâzenesine ve genel olarak ekonomisine, sosyal ve kültürel hayatına yapacağı olumlu etkileri de gereği kadar değerlendirememiştir.

Bir kaç gün önce Sayın Çağlıyangil, gene Almanyadaki işçilerle ilgili olarak sorumluluk duygusundan uzak ve Almanya ekonomisinin durumu hakkında anlam taşımayan bir beyanatı Milliyet gazetesine ulaştırmakta sakınca görmedi. Bakan bu beyanatında bilerek veya bilmiyerek iki hata yapmakta idi. Hatalardan biri Alman sanayinin otomasyona gitmekte olması, diğeri de bunun neticesi olarak Türkiyeden işçi talebini kısıtlamakta bulunması iddiası idi.

Çağlıyangilin Otomasyondan ne anladığını bilmiyoruz. Fakat bizim bildiğimize göre Batı Almanya, İkinci Dünya Harbinde yıkılan sanayiini harp sonunda tekrar kurarken işçi tasarrufuna imkân veren bütün teknikten faydalanmış ve otomasyona çok erkenden karar vererek gitmişti. Çağlıyangil bunu yeni duyabilir. Gerçek bu olduğu halde, hadiseyi yeni bir karar olarak göstermesinin nedenini anlamak mümkün değildir.

İkinci olarak otomasyon bir dereceye kadar istihdam hacmini daraltmakla beraber bütün iktisadî faaliyetlerde otomasyona gidilmesinin kabil olmadığını unutmamak gerekir. İnşaata ve bir çok basit işlere otomasyon girmemiştir. Kaldıkı bugün Almanya'da ve diğer ülkelerdeki birçok Türk işçileri, otomasyonun en ileri derecesine varmış olduğu sanayilerde çalışmaktadırlar.

Çalışma Bakanı, süratle tekzibe uğrayan, yani gerçeklere uymadığı anlaşılan beyanatı ile Türkiye ekonomisinin menfaatine uygun olarak hareket etmemiştir. Bu nevi beyanlar tereddütler yaratabilir ve Türk işçilerine vaki talebi azaltabilir. Çalışma Bakanının böyle bir durumu yaratmaya ne hakkı nede selahiyeti vardır. Çağlıyangil, bu beyanatı ile yabancı ülkelerde çalışmak isteyen işçilerin müracaatlarına bir kayıt koymayı tasarlamış ve yekünü 600 bine varan müracaatları durdurmak ve yavaşlatmak istemekte ise, takip ettiği yol doğru olmayan ve menfaatlerimize uymayan bir yoldur. Türk-İş genel sekreteri bu durumu daha iyi ifade etmiştir. Çağlıyangil müracaatları kayıtlamayı düşünüyorsa, Türk-İş genel sekreterinin ortaya koyduğu mucip sebeplere dayanmalıdır. Başka türlü hükümet adamlarının sözlerine inancı azaltıyor.

André Antoine

CHEZ LES TURCS

Précédé d'un avant - propos
de Metin AND et suivi de
documents

réunis et publiés par Metin AND
FORUM Editeur A Ankara

6 lira

Dergimizden pul karşılığında
temin edilebilir

TUZCUOĞLU

nakliyat.

Evden - Eve.

Bütün Dünyaya
Nakliyat

M. T. A. Maltepe — Ankara

Tel : 125863 - 120826

İncelemeler

Yeni Öğretim Yılına Girerken

Hasan TAN

20 Eylül 1965 günü okullar 1965-66 öğretim yılına başlamış bulunuyor. Yeni okul elbiseleriyle, koltuklarında kitap ve çantalarla sokaklarında dördüran yavruların gözleri, yeni yıl için umut ve sevinç pırıltıları ile dolu.

Yalnız, bu ders yılı da geçmiş ders yıllarının eğitim problemlerinden kurtulmuş görünmemektedir. Yeni ders yılına ait rakamlar henüz mevcut olmamakla beraber, geçen yılın rakamlarına bakarak konuşmak mümkündür. 1964-65 ders yılında öğrenime devam eden öğrenci sayısı şöyle idi : (*)

İlkokul	3.830.281
Ortaokul	354.794
Lise	88.253
Öğretmen okulu	42.753
Erkek teknik	24.444
Kız teknik	83.637
Toplam	4.324.172

Diğer meslek okulları da dikkate alınarak denebilir ki 4 buçuk milyona yakın gencimiz çeşitli okullarla kayıtlı bulunmaktadır. Bu ders yılına ait rakamlar da tabiiyle bunun biraz daha üstünde olacaktır. Geçen yıl, 264.213 ü kentlerde, 444.510 u köylerde olmak üzere 708.723 çocuk ilkökula kaydolmuştur. Yani ilkökullar daki toplam öğrenci sayısının takriben 1/5 i ilkökula başlamıştır. Ortaokullara yeni kayıt ise 131.543, liselere 28.726'dır. Buna mukabil Türkiye'de 3092'si kentlerde ve 26.352 si köylerde olmak üzere 29.444 ilkökul vardır. Ve geçen ders yılı bu rakam içinde yeni yapılan okul sayısı, 165 i kentte, 1.876 si köyde olmak üzere 2.041 dir. Yani okul yapımı, öğrenci artışına paralel bir oranda gitmemektedir. Mevcut ilkökulların 52 si de şu veya bu sebepten kapalıdır. Diğer taraftan, ülkemizde 7-12 yaş arasında okul çağında 2.411.000 erkek ve 2.121.000 kız olmak üzere 4.532.000 çocuk vardır. Halen ilkökullarda

3.830.281 öğrenci olduğu düşünülürse, 1.301.699 çocuk öğrenim imkânlarından mahrumdur. Orta öğrenim çağında olup da Devletin kendine düşen yasal sorumlulukları yerine getirmemesinden dolayı okula devam edemeyen öğrenciler burada söz konusu edilmemektedir. Bunlar da ele alınır sa yekûn haylice iç karartıcı olacaktır.

Elimizdeki istatistiklere göre 35.387 köy vardır. 9.633 köy, yani köylerin % 27.2 si henüz okulsuzdur. Bu oran, nüfusu 250 den daha az köyler için daha da yüksektir. Bütün köyleri okula kavuşmuş yegane ilimiz Kırklareli olarak görünmektedir. Bunun, okulsuz köy oranı % 1.4 olarak Tekirdağ, % 2 olarak İstanbul takip etmektedir. Ağrı, Mardin, Van gibi illerimizde okulsuz köy oranı % 62 dir. Bunları % 58 ile Siirt, % 57 ile Muş ve Diyarbakır, % 53 ile Urfa, % 49 ile Elazığ ve % 46 ile Hakkâri ve Erzurum illerimiz takip etmektedir. Adana gibi zengin bir ilimizin bile köylerinin % 15 i okuldan mahrumdur. Okulsuz köy oranı en yüksek iller bilhassa doğu bölgemizde dir.

Geçen yıl kentlerdeki 3092 ilkökuldan 1.480 i (takriben yarısı) çift öğretim, 13 ü üçlü öğretim yapmıştır. Köylerimizde ise çift öğretim yapan 1615 ve üçlü öğretim yapan 1 okul olmuştur. Durum, orta öğretimde daha iyi değildir. 665 ortaokulun 151 i, 144 lisenin 74 ' ü çift öğretim yapmak tadır. Bir de öğrencilerin ders yaptığı sınıfların kalabalıklığı dikkate alınır sa, yapılan eğitim ve öğretimin etki derecesi, karamsarlığımızı daha da artıracaktır. Sınıf kalabalıklarına ait bir istatistik elde etmek mümkün olamamıştır. Fakat sınıfların, bilhassa büyük şehirlerde 50 nin altında olmayacağı tahmin edilebilir. Böyle kalabalık sınıflarda ise öğretmen, öğrencisini yeteri kadar tanıyıp onun bir «şahsiyet» olarak gelişmesine yardım

etmekte büyük engellerle karşılaşacaktır. Yani, eğitimde ferdi farklara önem verme ilkesi, kitaplarda kalan ilkelere biri olmaya bu yıl da devam etmektedir.

1964-65 ders yılında ilköğretimde çalışmakta olan 85.437 öğretmenin ancak 62.269 u asil, diğer 1/4 ü ise yedek subay öğretmen ve vekil öğretmen gibi geçici öğretmendir. Orta öğretimde 10.207 öğretmen çalışmıştır. Asgari ölçülerle 3188 öğretmene daha ihtiyaç olmuştur. Mevcut öğretmenlerin de gene azımsanamıyacak bir miktarı, öğretmen olarak yetiştirilmiş kimseler değildir.

Çocuğun eğitilmesinde anaokullarının yeri çok önemlidir. Buna rağmen bugün ülkemizde 247 çocuğu kapsayan sadece 2 anaokulu vardır. 53 ilimizde de 1512 öğrencinin yararlandığı ana sınıflar vardır. Geriye kalan milyonlarca yavru, anaokulunun çocuğa sağladığı önemli gelişme imkânlarından mahrumdur.

Eğitimimiz yönünden pek iç açıcı olmayan bu tablonun içinde iyi şeyler de müşahade edilmektedir. Meselâ, 1964 yılında 13.484.321.247 lira olan devlet bütçesinin % 14.7 si olan 1.988.526.924 lira Millî eğitime ayrılmıştır. 1965 mali yılında da gene 14.421.419.113 liralık bütçenin % 15 i olan 2.182.200.135 lirası eğitime verilmiştir. Bu rakamlar, Plânlama'nın öngördüğü şekilde millî hasılanın % 3 ü civarındadır. Fakat eğitimdeki ihtiyacımız o kadar birikmiş bir büyüklüktedir ki bütün çabalara rağmen yama kâfi gelememektedir.

Buraya kadar işaret edilen hususlar, işin sadece sayısal yönüdür. Okulun eğitici havasından günün yarısı mahrum olarak, çift öğretimli okullarda, 70-80 kişilik kalabalık sınıflarda, yardımcı ve geçici öğretmenlerin elinde gençliğin ne etkilikte hayat için eğitilmekte olduğu da ayrıca zihinleri kurcalayacak çok önemli bir husustur. Eğitim sistemimiz hâlâ, tek dersten sınıf geçirilsin mi geçirilmesin mi konusu ile uğraşmaktadır. Konuyla bu ilgileniş, ilmi sebeplerden ziyade, ilgili dairelere yapılan çeşitli baskılardan ileri gelmektedir. Talim ve Terbiye Dairesi, inşaallah, eğitim işlerinin çeşitli menfaat gruplarının görüşlerine göre değil, memle-

(*) İstatistikler, ilgili dairelerden derlenmiştir.

köt çıkarına olacak ilkelere göre yürütülmesi gerektiğine iyi bir örnek verebilir.

Burada işaret edilmesi gereken önemli bir diğer konu da, liselere sınavla öğrenci alınması işidir. Bu ders yılı için liselere yeniden alınmak üzere 31 bin kişilik bir kontenjan tesbit edilmiştir. Müracaat fazla olduğu için bazı illerde sınavlar yapılmış, bir kısım öğrenciler liselere girememiştir. Bunların sayılarının çok kabarık olmadığı ve dolayısıyla yaratılacak bazı yeni imkânlarla liselere kaydedilecekleri anlaşılmaktadır. Sınavla lise öğrencisi seçme işi esasen kökten yanlış bir usul görünmektedir. Bir kere, lise öğrenimi, bir genel eğitimidir. Kılâsik lise anlayışından kurtulmak gerekir. Liseler, yalnız akademik gayeler için öğrenci yetiştirmez. Yüksek öğrenimi bütün lise mezunlarına açık tutamadığımız göre, klasik lise anlayışı, zaten tenakuzlara düşüyor demektir. Zeki öğrenciler liselere gider, daha az zekiler de teknik okullara gider diye de sakat bir prensip olamaz herhalde. Zeki ve yaratıcı insanlara her sahada büyük ihtiyaç vardır. Sonra iki yıldır yapılan tatbikata bakılırsa, bir zekâ testi bir de matematik veya Türkçe sınavı ile bir çocuğun çeşitli bilim ve teknik alanları için gereken kabiliyetlerini ölçmeye imkân yoktur. Plânlama, ülkemizin kalkınma hedeflerine paralel olarak gençleri teknik alana kaydırmayı öngörmüştür. Bu, yerinde bir hedeftir. Fakat bu hedefe ulaşmanın yolu, kanaatimize, ilmi görüşten uzak olarak seçilmiştir. İki yıldır yapılan tatbikat, psikoloji bulgularına aykırı bir yoldur. Mesleğe yönelme, 9. sınıf başında yapılacak bir sınavla sağlanıverecek bir husus değildir; okul yılları boyunca inceleme ve psikolojik danışmayı gerektiren önemli bir iştir. Sınav yerine, ortaokul ve liselerimizin programlarında bazı yeni tertipler yapmak, meselâ liselerdeki fen ve edebiyat kolları gibi, teknik ve ticaret alanları için de ayrı programlar düzenliyerek aynı okul çatısı altında çok gayeli bir eğitim ve öğretim yapmak mümkündür. Tabiiyle okulları, mesleğe yöneltme konusunda yetişmiş danışmanlarla techiz etmek gerekir.

Görülüyor ki yeni ders yılı başladı fakat eğitimimizin eski problemleri sürüp gitmektedir. Bu problemlerin hemen halli ise pek mümkün görünmemektedir. Bunları yalnız devletin

halletmesini beklemek de doğru olmaz. Halkın da elbirliği yapması gerekmektedir. Eğitim masraf ve çabalarına halkın da iştiraki yolları araştırılmalı, meselâ bu gaye ile özel okullar kontrollü bir şekilde teşvik edilmelidir. Gençleri kaliteli öğretmenlerin ellerine teslim edebilmek için iyi öğretmen yetiştirme yolları araştırılmalıdır. İlle büyük okul binaları yap

Petrol - İş Grevi ve Sendikacılığımız

Muammer AKSOY

Sosyal adaletin gerçekleştirilmesi amacına değil de, bir takım kişisel çıkar ve hesaplara yönelmiş ve hele sosyal adalet ilkesinin 1 numaralı düşmanı haline gelmiş siyasî teşekkülün emrinde Vatan Cephesi sendikacılığını hortlatma yolunu tutmuş olan bir sendikacılık, sosyal devlet ilkemiz ve demokrasimiz için en büyük tehlikelerden birini teşkil eder. Demokrasimizden sonra sosyal akımların da soysuzlaşmasına şahit olmak istemiyorsak, sendikacılığımız üzerine titizlikle eğilmek zorunluğundayız.

1 — ORTAYA ÇIKACAK GERÇEKLER :

Bir süre önce «Türkiye Petrol, Kimya ve Atom İşçileri Sendikası» (Petrol-İş) bir kanunla kurulmuş ve sermayesinin büyük çoğunluğu devlete ait olan Türkiye Petrolleri A. O. nun işyerlerinde grev yapmağa karar vermişti. Bu grevin suni olarak yaratılan bir grev olduğu bir değil pek çok belirti ile ortaya çıkmakta idi. Onun için, memleketin büyük döviz kaybına sebep olacak ve millî güvenlik bakımından da sakıncalar taşıyan böyle gereksiz bir grevi, kamu oyu hiç tutmadı. Hattâ tam aksine, bütün zinde kuvvetler bu greve karşı olduklarını belirttiler. Buna karşılık yabancı petrol şirketlerinin savunucusu olan AP yayın organları ve Mobil Şirketinin yayın organları olduğunda hiçbir şüphe bulunmayan mahut dergi, yanlış yola sapmış olan Sendika Başkanını ve bu grevi, görülmemiş ölçüde desteklediler.

«9 Eylül günü gençlik ve talebe teşekküllerinin aracılığı ile sendika grevden vazgeçtiğine ve taraflar arasında bir anlaşmaya varıldığına göre artık bu konu üzerinde bir ince-

leme yayınlamağa ne lüzum var» diye düşünenler olabilir.

Oysa, bu grev, son derece anormal bir gelişme göstermesinden ve sendikacılığımızı gelecekte bekleyen tuzakların ve tehlikelerin bugünden ortaya çıkması imkânını vermesinden ötürü, muhakkak surette incelenmesi gereken bir sosyal olayı teşkil etmektedir. Kaldı ki, AP nin ve Mabil'in organları, olay üzerinde onun kapanmasından sonra da durarak, bu grev kararını kamu oyunu aldatacak istikametlerde sömürmeğe hâlâ devam etmektedirler. Bu sebeple arkasında bir çok oyunun döndüğü bir grevi «sosyal sorunlarımızla ilgilenen aydınların ve işçilerimizin ibretle izleyeceği ve dersler çıkaracağı pek önemli bir sosyal olay» olarak ele almayı ve aydınlatmayı lüzumlu görmekteyiz.

Okuyucularımız bu yazının sonuna geldikleri zaman, bazı üzücü gerçeklerin isbat edildiğine şahit olacaklardır. Göreceklere ki, «Petrol-İş grevi, işçinin haklarını savunmak için yapılmamıştır»; «Sendika Başkasının aylardanberi en ağır ithamlar yağdırdığı Türkiye Petrollerinin çoktanberi işçiye sağlamağa amade olduğu yeni menfaatlerin tatminkâr olduğu»nu sonunda bizzat Sendika Başkanı teslim etmiştir.. «Memleket için çeşitli bakımlardan çok kötü sonuçlar doğuracak olan bu grevi, grev hakkının ve sosyal adalet ilkesinin bir numaralı düşmanı olan AP nin yayın organları ve yabancı petrol şirketleri büyük bir çaba ile desteklemişler»dir «İlgili AP, li Bakanlar, bu grevin normal şartlar içinde önlenmesi istikametinde değil, aksine ya gerçekleşmesi veya ancak Türkiye Pet-

rollerini yıpratmak ve AP ye oylar kazandıracak şekilde durdurulması için olumsuz bir rol oynamışlar ve belki de sahneye koymuşlar» dir. Nihayet bugün «mahut yayın organları yalan üstüne yalan sıralayarak, kendileri ve Sendika Başkanı için büyük bir utanma konusu teşkil edecek olayı ve sonucu, eldeki yazılı vesikaları bile hiçe sayarak tersine çevirmeye, kamu oyunu aldatarak suçluyu masum ve mağlubu galip göstermeye çalışmakta»dırlar.

1 — Grevi önleyen anlaşma, Sendika Başkanı için manevi bir hezimet iken, bu kişi ile AP ve Mobil organları, kamu oyunu aldatmak için, yalanlara baş vurarak sonucu tersine çevirme çabası içindedirler :

Petrol - İş Sendikasının başkanı olan kişi (Ziya Hepbir), memleket için büyük sakıncalar doğuracağını teslim ettiği bu grevin yapılmasının sorumluluğunu TP. nin idarecilerine yüklemek istemiştir. Gerekçesi de, «petrol işçilerinin son derece kötü yaşama ve ücret şartları içinde yaşadığı, devlet müessesesi tarafından insafsızca istismar edildiği», bu sebeple de memleket için ne kadar kötü sonuçlar doğursa doğursun, «bu grevi yapma işinin haklarını savunma bakımından mecbur olduğu»dur. Aynı Sendika Başkanı, 9 Eylülde grevden vazgeçen ve «işçinin haklarının sağlandığını, adaletin yerine geldiğini» belirterek «Allah bereket versin!» diyen kişidir. AP. nin ve Mobil'in organı olan gazeteler ve mahut dergi de, Sendika Başkanının sonunda zafere ulaştığını, Türkiye Petrollerinin ve onu savunan sosyalistlerin maskelerinin bu grevle yüzlerinden düştüğünü iddia etmektedirler.

Şu halde, objektif bir değer yargısına varabilmenin ilk şartı, kimin haklı kimin haksız olduğunu ortaya koyacak mehenk taşı (yani) «9 Eylülde tarafların kabul ettiği ve grevin durdurulması sonucu doğuran anlaşmanın mahiyeti» ni ortaya koymaktır.

Eğer şuracıkta isbat edersek ki, bu anlaşmada — AP organlarının ve Mobil'in organı olan derginin iddiasının aksine — «sadece, TP. nin 65 gün denberi vermeğe amade olduğu ek ücret kabul edilmiştir», o zaman «Sendika Başkanının ve onunla ağız birliği yaparak greve kışkırtan AP ve yabancı petrol şirketleri organları -

nın, TP ye karşı yaptığı bütün hücum ve suçlamaların birer yalan ve iftira olduğu ve kendilerinin bu memleket yararına değil, sadece yabancı şirketler hesabına (veya yararına) hareket ettikleri» ortaya çıkmış olmaktadır.

a) Sendika Başkanı ile AP. ve Mobil organları anlaşma sonucunu kamu oyuna tersine çevirerek aksettirme çabası içindedirler :

Gerek Ziya Hepbir'in gerek AP. li ve Mobil'ci gazete ve dergilerin, anlaşmanın mahiyeti konusunda kamu oyunu aldatmağa çalışmaları, hem bu kişilerin başvurdukları «yalan metodu»nu, hem de «onların grev kararı ile kaldırılmak istenilen toz sayesinde ulaşmayı amaç edindikleri sonuç»u ortaya koyma bakımından pek manâlidir.

9 Eylül ek sözleşmesi, Türkiye Petrollerinin iki aydanberi kabul ettiği, fakat Z. Hepbir'in reddettiği çözümlü çerçevesi içinde gerçekleştiği halde, Sendika Başkanı, kamu oyunu, işçileri ve gazetecileri aldatabilmek için, kamu oyunun mahkûm ettiği bu grevden (mahkeme kararından bir kaç saat önce) vazgeçerken, açıkça yalan söyleyerek «kendi taleplerinin kabul edildiği»ni iddia etmekte hiçbir sakınca görmemiştir :

8 Eylül günü taraflar arasında imzalanan ve işçiler için talep edilen hakları kapsayan ek sözleşme uyarınca...» (Ziya Hepbir'in resmî ilânından). «Türkiye Petrolleri İşletmesi, son dakikada Petrol - İş'in haklı taleplerini kabul etti ve gece yarısı istenilen şartlarla toplu sözleşmeye imza attı... Ziya Hepbir adalet tecelli etmiştir demıştır» (İşçi Postası 10.9.1960) «Ziya Hepbir, anlaşma ile ilgili olarak adalet tecelli etti; fakir fukara işçiler haklarına kavuştu» demıştır. (Hürriyet 10.9.1965) «Tarafların anlaşması üzerine, grev kararı almış olan işçiler taleplerini kabul ettirmişlerdir.» (Tercüman 10.9.1965) «Ziya Hepbir adalet yerini bulmuştur. Anlaşmadan yüzde seksen memnunuz. Allah bereket versin demıştır.» (Cumhuriyet 10.9.1965)

Mobil'in organı Durum Dergisi de şöyle demektedir : «Ne olursa olsun, Petrol - İş Sendikası Başkanı başarıya ulaşmıştır. Hem de sosyalist geçinenlerin maskelerini yırtıp atarak...» (16.9.1965). Keza Adalet gazetesinin 16.9.1965 günlü baş makalesinde de,

Türkiye Petrollerinin, Sendika Başkanının taleplerini aynen kabul ettiği iddia edilmekte ve bundan sonuç çıkarılmaktadır.

Biraz sonra matematik kesinlikle ortaya koyacağımız bir gerçeği, böylesine tersine çevirme çabası, hele yarın gün ışığına çıkacak bir toplu sözleşmenin hükümlerini tahrif etmekte ısrar ediş, şüphesiz ki, hem bir «telaş», hem de daha önceki «olumsuz ve şüpheli davranışın yönelmiş bulunduğu gizli maksatları örtme amacı»ni ortaya koymaktadır.

b) 9 Eylül günü taraflarca kabul edilen ve grevi durduran ek anlaşmanın öngördüğü çözüm... (Ziya Hepbir'in ve mahut gazete ve dergilerin iddialarının aksine) Türkiye Petrollerinin 3.7.1965 günündenberi kabul ettiği fakat Ziya Hepbir'in reddettiği çözümdür.

Bunu ortaya koymak varılacak değer yargısı bakımından çok önemli olduğu içindir ki iddiamızın delillerini biraz genişçe ele almak zorunluluğunu duyuyoruz. İşte delillerin bir kaç tanesi :

Ortaklık adına İstanbul İş Mahkemesine verilen 25.8.1965 günlü dilekçenin 16 ve 17 nci sayfelerinde, «Ortaklığın, bütün ekleri ve etkileriyle toplam olarak günde 3.25 lik bir ücret ekine razı olduğu» açıkça ve şu şekilde belirtilmiştir: «Sendika adına hareket eden Türk - İş Genel Sekreteri sayın Halil Tunç ihtilâfta Enerji Bakanının hakemliğini teklif etmiş ve onun vereceği kararı kayıtsız ve şartsız olarak kabul edeceğini beyan etmiştir. Bakan ise, ücretlere 3.25 lik bir zammı teklif ettiğinden, bu teklif her iki tarafça da kabul edilmiştir. Bu sırada Ziya Hepbir Ankaraya gelmiş ve yapılan 3.25 lik zammın çıplak ücretlere yapılması gereken bir ilâve olduğunu ileri sürdüğü için, meselenin aydınlatılması hakem durumunda olan Bakandan istenmiştir. Bakan, Türkiye Petrolleri tarafından yapılan 2.60 lik zam teklifi hangi esasa göre hazırlanmış ise, 3.25 lik zammın da aynı mânâya geldiğini ve aynı şümüle sahip olduğunu ifade ettiği içindir ki, 3.25 lik zammın da, diğer ödemelere yapacağı tesir ile birlikte Türkiye Petrollerine yükleyeceği külfetin yekûnunu ifade ettiği anlaşılmıştır. Bunun üzerine Ziya Hepbir, (Bakanın Türkiye Petrolleri idarecilerinin hakkından gelmesi lâ-

zam geldiği yolunda bir çok siyasî beyanda bulunarak Bakana siyasî bakımdan müzahir olma fırsatını kaçırmamakla beraber). Bakanın teklifini ve hakemliğini kabul edemeyeceğini bildirdiğinden, anlaşma imkânı yine ortadan kalkmış ve Ziya Hepbir Türkiye Petrollerinde ne pahasına olursa olsun grev çıkarma yolundaki hedefine ulaşmıştır. Ortaklık ücretlere 3.25 lik bir zammı dahi kabul etmiş ve bu suretle yeniden yılda 1.637.000 liralık bir külfeti de göze almıştır. Ortaklık davranışlarında o derece samimidir ki, Genel Müdür İhsan Topaloğlu, Ziya Hepbir'in muhakkak surette Türkiye Petrollerinde grev yapmak amacıyla her türlü anlaşmayı akim bırakan davranışları karşısında Yüksek Mahkemenize başvururken bile, Türk - İş'in Genel Sekreteri Halil Tunç'a benim ve sosyal İşler Müdürü Suat Çalışların yanında açtığımız tesbit dâvası kazanıldıktan ve grevin durdurulması kararı elde edildikten sonra dahi, vadettiğimiz 1.637.000 liralık zammı yine de yapacağız, bunu Türk - İş'in bilmesini isteriz» demekten kaçınmamıştır.»

Görülüyor ki, işçilere toplam olarak günde 3.25 lik bir ücret eklemesi müessesese. Enerji Bakanına karşı ifade etmek ve dâva açmadan önce bu va'di ile bağlı olduğunu Türk-İş temsilcisine bildirmekle de yetinmemiş, bu va'dini yerine getireceğini mahkemeye karşı dahi resmen duyurmuştur. Müessesese, ücretlere günde toplam olarak 3.25 liralık bir ek yapmaya ve böylece Sendikamız işyerlerinde 1 milyon 637 bin liralık bir yüke katlanmaya hazır olduğunu, fakat bunun Ziya Hepbir tarafından reddedildiğini, gerek diğer resmî yazılarda, gerek kamu oyuna 9 Eylül'den çok önce sunduğu açıklamalarda ortaya koymuştur: Genel Müdürlüğün İdare Meclisine sunduğu 7.7.1965 günlü yazının 2 nci sahifesinde Dr. Topaloğlunun 28 Ağustosta yaptığı basın toplantısında basına dağıtılan bültenin 7 nci sahifesinde, 1.9.1965 günü yayınlanan 8 sayılı Türkiye Petrolleri çalışma bülteninin 3 ncü sahifesinde 4.9.1965 gününde yayınlanan «Petrol Grevi İçin Basın ne diyor» başlığını taşıyan o gün Batman işçilerine de dağıtılan broşürün önsözünde, «Türkiye petrollerinin işçiye ek olarak günde 3.25 lik zam yapmayı kabul ettiği, fakat bunun Ziya Hepbir tarafından reddedildiği» açıkça bildirilmiştir. Bu «toplam olarak 3.25

lik ücret artırımı»nın Türkiye Petrollerince çoktanberi kabul edildiği YÖN'ün 3.9.1965 günlü «Batmanda grev» başlıklı yazısında, Akis'in 4.9.1965 günlü sayısı da İlhan Selçuk'un «Soru işaretleri» başlığını taşıyan 29.8.1965 günlü yazısında, Yarın Dergisinin 1.9.1965 günlü sayısında da kaydedilmiş bulunmaktadır. Zaten bu gerçek, 9 Eylül günlü ek anlaşmadan sonra dahi bir çok gazetece teslim edilmiş ve «anlaşmanın, Türkiye Petrolleri tarafından bir zamandanberi kabul edilen 3.25 lik zammın, taraflarca benimsenmesi suretiyle sonuca bağlandığı» belirtilmiştir. Zafer gazetesinde bile şöyle denilmektedir : «Petrol-İş Sendikası Başkanı Ziya Hepbir'in katılmadığı önceki günkü toplantıda, TPAO'nun bir ay önceki teklifi kabul edilmiştir» (10.9.1965) Aynı mahiyetteki kayıtlar, Yeni Tanın, Dünya, Havadis, Son Baskı gazetelerinin dahi 10 Eylül günlü sayılarında yer almaktadır.

Buna karşılık Sendika Başkanının teklifi, «bütün sonuçları bakımından toplam olarak 3.25 kuruşluk bir ekin yapılması» değil, «çıplak ücretlere 325 kuruşluk bir ekin yapılması» yolunda idi ki, bu teklif, diğer etkileri ile birlikte günde 642 kuruşluk bir ücret artımını ifade etmekte idi. Müessesenin 3.7.1965 den beri kabul ettiği ve Sendikamızın da 9.9.1965 de razı olduğu «toplam olarak 325 kuruşluk ek», müesseseseye 1 milyon 631 bin liralık bir yeni masraf yüklediği halde, Ziya Hepbir'in üzerinde ısrar ettiği teklif müesseseseye o sendikamızın işçileri bakımından 3 milyon 223 bin liralık ve bütün işçiler bakımından da 5 milyon 316 bin liralık bir gider yükleyecekti. 9 Eylül günü kabul edilen ek sözleşmenin müesseseseye 1 milyon 631 bin liralık bir ek masraf yükleyeceği ise, arabulucularca da basına bildirilmiştir.

Özet : 9 Eylülde taraflarca kabul edilen çözüm Sendikamızın iki aydır reddettiği, Türkiye Petrollerinin ise esas itibariyle kabul edegeldiği çözümden ibarettir.

Şimdi, haklı olarak şu yargıya varmak zorunluğundayız : Eğer bugünkü ücretler ve — diğer sosyal yardımlarla birlikte — 325 kuruşluk ek Petrol İşçilerinin sefaletten kurtulması için kâfi değil idiyse ve sendikamızın muhakkak surette grev yapmasını gerektirecek bir durum var idiyse, sendika 9 Eylül anlaşması ile

işçi haklarına ihanet etmiştir. Sendika, işçinin hakları kabul edilmediği halde, sırf uygun olmayan şartlardan dolayı razı olduysa, Sendika Başkanının hem işçinin haklarını belirtme ve hem de dürüstlük bakımından bunu açıklaması gerekirdi. Halbuki o iki aydan beri reddettiği teklifi 9 Eylül günü kabul ederken «adalet yerini buldu. Allah bereket versin» gibi sözlerle kendi taleplerinin kabul ettirildiği zehabını yaratmak yani kamu oyununu aldatmak için açıkça yalan söylemekten çekinmemek yoluna sapmıştır.

Ziya Hepbir, Türkiye Petrollerinin 2 aydır kabul ettiği teklifi, «Allah bereket versin, adalet yerini buldu» diyerek kabul ettiğine göre Batmandaki petrol işçilerini ücretleri demek ki, müessesenin iddia ettiği gibi oldukça iyi imiş ve hele 3.25 lik ekten sonra Türkiye şartları bakımından en iyi ücret seviyelerinden biri söz konusu imiş. Bu gerçek, Z. Hepbir tarafından da zimnen teslim ediliyor demektir. O halde bu Sendika Başkanının Türkiye petrollerini kamu oyununda yıpratmak için iki aydan beri sarfettiği ağır sözler yalan ve iftiradır. Ve böyle bir tutum, «Türkiye petrollerini hırpalamak için çaba gösteren Enerji Bakanı ve AP. idarecileri ile Mobil Şirketine yardım etmek»ten başka bir surette nitelendirilemez.

3. DP. artığı sendikacılar, nüfuzlarını kötüye kullanmaktadırlar :

Demokratik düzen içinde, bir grev kararını elbette normal olarak karşılamak gerekir. Amma her hürriyetin, bazı kişilerce kötüye ve toplu zararına olarak kullanılması da mümkündür. Grevin özelliği bu «kötüye kullanma imkânları»nı biraz daha arttırmaktadır. Çünkü diğer hürriyetler genel olarak ilgili kişiler tarafından doğrudan doğruya kullanılırlar. Buna karşılık grev hakkının kullanılması, Sendika aracılığı ile olmaktadır. Bütün Sendika liderlerimizin ise «sadece işçinin hakkını düşünür hale geldiğini», «gerçekten sosyal adalet amacı için mücadele ettikleri»ni ve bunlar içinde «kendi şahsî heves ve çıkarlarının etkisi ile hareket edenlerin bulunmadığını» iddia edebilmeğe henüz imkân yoktur. Gerek bizde gerek dünyada, işçi hareketlerini soysuzlaştıran sendikacılar («Sarı sendikacı»), hiçbir zaman eksik olmamıştır. Bugün, pek değerli ve ide-

alist sendikacılarımızın varlığı inkâr edilemez... Fakat 1952-60 yılları arasında türemiş, işçi haklarının reddedilmesi için DP iktidarı ile tam bir iş birliği yapmış ve böylece sosyal tarihimize kapkara bir leke olarak geçmiş bulunan sendikacı tipi, sosyal hayatımızda henüz tamamen tasfiye edilmiş değildir. Nuri Beşer gibi sendikacılar ve onun kader yoldaşları, sendikacı olarak hâlâ sahnededir. Bunların, sosyal adalet ve işçi hakları için mücadele ettiğini iddia ve kabul edebilmeğe imkân yoktur. Dün DP'nin bir aleti olan ve sosyal adaletle hiçbir ilgisi bulunmayan bu çıkarıcı sendikacı tipinin bugün de AP. Bakanları ile işbirliği yaparak, onların siyasetlerine âlet olduklarını ve işçilerin hakları ve menfaatleri için değil, kendi şahsî ve siyasî çıkarları veya kaprisleri uğruna çabalar gösterdiklerini teslim etmek gerekir: Bu yıl başında Kırıkkalede, beni petrol konusunda konferans vermeğe çağıran Maden-İş Sendikacılarımızın uyanık, ileri ve tam manasıyla iftihar edilecek üyelerini ve idarecilerini yakından tanıdığım gün, aynı yerdeki DP artığı aşırı sağcı bir sendika hakkında edindiğim bilgi, beni dehşet içinde bırakmıştı. Necip Fazıl Kısakürek gibi «sosyal adalet ve sosyal akımlarla adının yanyana zikredilmesi bile akla sığmaz kimseleri bir mürşit gibi karşılayan ve onun Atatürk'e küfredişini bile alkışlayan aşırı sağcı sendikacılar, ne yazık ki, Ankara ili sınırı için de bile faaliyette bulunmaktadırlar.

AP. li Bakanlardan bazıları (örneğin Ali Naili Erdem), kanunsuz ve partizanca tasarruflarının yürütülmesinde, bu DP artığı sendikacıardan azamî derecede faydalanmaktadır. Dürüstlük, çalışkanlık ve medenî cesaret bakımından öğünülecek bir idareci olan ve ithalatçıların hiçbir emek karşılığı olmaksızın hazine aleyhine milyonlarca lira sağlamasını önleyecek bir metodu bulup uygulayan Vedat İlan'ın başından geçenlere burada kısaca dokunmak gerekir. A. P. büyüklerinin ve adamlarının bazı kanunsuz taleplerini de yerine getirmedikleri için, kanuna aykırı surette Ali Naili Erdem tarafından görevinden uzaklaştırılan bu Ankara Çimento Fabrikasının değerli Genel Müdürüne karşı uygulanan oyunda, DP. li sağcı sendikacıların oynadığı rol pek büyüktür. Danıştayın verdiği yürütmenin durdurulması kararını önlemek için şimdi Çimse Sendikası Baş-

kkanı olan eski DP. Beykoz ilçe Başkanı ve Balmumcu sakinlerinden Hasan Türkay harekete geçirilmiş ve bu şahıs Danıştayın verdiği kararı bazı işçilerin sopaya başvurması sayesinde zorla önlemiştir: Genel Müdürdan yana olduğu kabul edilen işçileri döğerek ve tehdit ederek işten uzaklaştırmışlardır.

(Bu zat, — ki kendisinin bazı marifetleri sendikacının malî sekreteri Fethi Karay tarafından basına 16.1. 1965 tarihinde verilen bir bültenle açıklanmıştır — Petrol-İş Sendikasının Türkiye Petrollerinin işyerlerinde yapmak istediği son grevi de desteklemekten eksiğ kalmamıştır. Z. Hepbir'in AP. organlarında yayınlattığı ve bazı AP. nin satılmış kalemlerini harekete geçirdiği günlerde, bu Hasan Türkay, bütün gazetelere giderek kendi sendikasının beni protesto ettiğini iddia eden bir yazıyı dağıtmış ve buna sebep olarak da «işçi hakları düşmanı» (!) Vedat İlan'ın avukatlığını yaptığını ileri sürmüştür. Vedat İlan'ın bugüne kadar hiçbir dâvada avukatlığını yapmamış isem de, yapmağı bir şeref telâkki ederdim. Bu kişinin, böyle bir bahane icat ederek Petrol-İş dâvasının bakıldığı günde bir protesto mektubunu yayınlattığına çalışması, ancak ve ancak «Z. Hepbir'in olumsuz ve AP Bakanlarının arzusuna uygun düşen çabasını manen destekleme amacı gütmek» ile izah olunabilir. Mektupta kullanılan sözler bile, Hepbir ile olan işbirliğini açığa vurmak için kâfidir.

Esasen AP. li sendikacıların, AP Bakanları ile işbirliğinin örnekleri pek çoktur. Meselâ memleket yararını koruyan Ergani Bakır İşletmesi Müdürü Ekrem Zeki Aka'nın işten uzaklaştırılmasında ve Şark Kromları İşletmesi Müdürü Hüseyin Öztekin işten alınması için girişilen tertipte, AP. li sendikacıların Mehmet Turgut'a başvurarak ve hattâ kaba kuvvet, silâh ve sopaları harekete getirerek oynadıkları role, Cumhuriyet Gazetesinin 12 ve 13 Eylül 1965 günlü sayısında «Kanun benim» başlığını taşıyan yazılarda da dokunulmuştur. Hattâ o kadar ki, Ergani Bakır İşletmesi Müdürünü M. Turgut gibi değiştirmek isteyen AP'li sendikacılar, Enerji Bakanına giderek bu müdürün değiştirilmesi için grev yapmayı da teklif edebilmişlerdir.

1960 dan önce DP. büyüklerinin bir gölgesi gibi çok kere onların arkasında yer alan Ziya Hepbir de, o devrin malûm sendikacı tiplerindedir. Onun bugün dahi Nuri Beşer ile çözülmeyen bir kader ve işbirliği içinde olduğunu, kendi sendikasının üyeleri, bundan bir kaç ay önce basın toplantısı yaparak belirtmiş bulunmaktadırlar.

Bugün, işçi hakları için kahramanca — biz faşistlere (!) karşı — mücadele ettiğine kamu oyunu inandıрмаğa çalışan bu kişi, «10 sene süre ile işçi haklarını reddeden, grev hakkı tanımayan, sendika hürriyetini soyuzlaştıran ve memlekete ancak faşist usulü güdümlü ve Çalışma Bakanının emir ve kumandası altında çalışan bir sendikacılığı hediye eden DP. devri»nin sonunda, «işçinin bütün haklarını aldığını ve tam rahata kavuştuğunu ilân ve bu sebeple de hükmete teşekkür eden kimsedir. Zamanın iktidar organı Havadis Gazetesinden aynen naklediyoruz :

«PETROL İŞÇİLERİ HÜKÜMETE TEŞEKKÜR EDİYOR

Türkiye Petrol İşçileri Sendikası Başkanı Ziya Hepbir, dün Divan Otelinde yaptığı basın toplantısında hükümetin petrol işçilerinin dâvalarına karşı göstermiş olduğu yakın alâkadan duyulan memnuniyeti tebarüz ettirmiştir.. Başkan Ziya Hepbir bugün artık petrol işçilerinin rahata kavuşmuş ve haklarını elde etmiş bulduklarını, bilhassa Çalışma Vekilinin kendisine gösterdiği müzaheretini sevinçle karşıladıklarını, bu arada Sendikamızın Beynelmilel Petrol İşçileri Federasyonuna aza olabilmelerini temin eden Vekiller Heyeti kararının bu memnuniyeti bir kat daha arttırdığını açıklamıştır» (17 Mart 1960 sayı 1232)

İşçilerin grev hakkından söz bile etmeyen, toplu iş sözleşmesini tanımayan, sendika birliklerinin kurulmasını dahi reddeden, sosyal adalet düşmanı bir idarenin, işçinin (ve petrol işçisinin) haklarını sağladığını söyleyen bu kişi, bugün de DP den artakalan siyaset adamlarıyla tam bir işbirliği içindedir. Bu işbirliğinin açık delillerinden biri, (yalnız petrol tarihimize değil genel olarak siyasî tarihimize adı kapkara harflerle kazılacak olan) Mehmet Turgutun kamu oyu ile ve Türk basını temsil eden bütün gazete, dergi ve yazarlarla

karşı karşıya geldiği bir zamanda, Ziya Hepbirin Türkiye Petrolleri ile üç ret ihtilâfını bahane ederek Mehmet Turgut'un yanında cephe almış ve petrol dâvasını arkadan bıçaklamaya kalkmış olmasıdır. Ücret ihtilâfı ile hiçbir ilgisi olmadığı, halde, yabancı petrol şirketlerinin başarı gösterdiğini, millî petrol müessesesinin ise petrolcülüğü başaramadığını — gerçeklere aykırı olarak — iddia eden aşağıdaki cümleler. Ziya Hepbirin işçi hakları için değil Mobil'in savunuculuğunu yapan Turgut ve AP. idarecilerini desteklemek için çabalar sarfettiğinin pek açık bir delilidir.

«Müessesede tam bir lâkaydi ve bilgisizlik hüküm sürmektedir. Yabancı şirketler, müessesenin araştırma sahaları civarında zengin petrol kaynakları bulurken, Türkiye Petrolleri A. O. idarecilerinin milyonlarca lirayı kuyulara gömmesi, bu müessseyi yönetenlerin millî serveti heba ettiklerini göstermektedir. İşçilerimizin bütün gayretlerine rağmen ehil ellerde bulunmayan bu işletme...» (Hürriyet 13.5.1965).

Aşağıda gösterilecektir ki, Sendika Başkanı, «sözlerinin, işçi haklarının sağlanması çabasına hiçbir şey kazandırmadığı halde, millî petrol dâvasını baltalamak anlamına geldiği» kendisine anlatıldığı zaman dahi, bu bildiriye düzeltmemekte ısrar ederek, M. Turgutu ve yabancı petrol şirketlerini desteğinden yoksun bırakma yoluna devam etmiştir.

4. Grev ve işçi hakları lehine bir tek kelime sarfetmemiş, hattâ onu tanımayan bir rejimin yordakçası olmuş kimseler, bu hakların sağlanması için mücadele etmiş ve onların Anayasaya girmesinde hizmet görmüş kimseleri, sosyal adalet adına itham etme gülünçlüğüne düşmektedirler. :

İşçilerin ücretlerini yükseltme ve diğer çalışma ve yaşama şartlarını düzeltme bakımından grev hakkının oynadığı olumlu rol inkâr edilemez. Şüphesiz ki, her temel hak gibi, grev hakkının da bazı toplumsal sakıncaları olacaktır. Buna rağmen biz şahsen, oldum olası grev hakkını ısrarla

savunanlarıdır. 1959 yılında Vatan Gazetesinde yayınladığımız üç makalenin başlıkları şöyledir : «Grev hakkı ve DP.» (8.2.1959), «Grev hakkı ve DP nin oyalama taktiği» 12.2.1959 «DP. Grev hakkını asla tanıyamaz» (25.2.1959) Bu makalenin ara başlıklarından bir kaç tanesini burada nakletmemiz bile, grev hakkı konusundaki tutumumuzu ortaya koymaya yeter : «Grev hakkını tanımayan bir rejim demokrasi değildir», «Grev hakkının sosyal faydaları», «Türk işçisi grev hakkını kötüye mi kullanacaktır?», on yıldır hazırlanamayan üç maddelik kanun», «Hukuk Devleti prensiplerini tanımayan grevi hiç tanımaz», «Hürriyet değil kalkınma düsturu, greve imkân veremez», «Sendika hürriyetini ve işçilerin diğer haklarını tanımayan grevi asla tanıyamaz.»

Bu makalelerden önce de, grev hakkını açıkça ilân eden «İlk hedefler beyannamesi»ni ve Halk Partisinin «Grev ve Toplu İş Sözleşmesi kanunu tasarısı»nı hazırlayan komisyonların çalışmalarına katılmışım. 27 Mayıs ihtilâlinden sonra Anayasanın ön tasarısını hazırlayan İstanbul İlim Komisyonunda olduğu gibi, Kurucu Mecliste de, önce Anayasa Komisyonunun Temel Haklar Alt Komisyonunun raportörü, sonra da Anayasa Komisyon sözcüsü olarak - Anayasada yer alan bütün temel haklar arasında — grev hakkının da gerekçesini kaleme almış ve Genel Kurulda grev hakkının, sendika hürriyetinin bütün sosyal hakların ve özellikle «Sosyal adalet ilkesinin savunmasını yapmış bulunmaktayım. O zaman «Sosyal devlet» ilkesini ve sosyal hakları, ne ithamları göğüsleyerek savunduğumu, Temsilciler Meclisi tutanakları göstermektedir. Bütün sosyal hakların ve bu arada grev hakkının öteden beri bu derece ısrarlı savunucusu olan bir kişinin, belli bir greve karşı durmasının ciddi sebebi olmak gerekir (1). Zira «grev hakkının taraftarı olmak» ve «gereksiz veya zararlı bir grevi desteklemek» başka başka şeylerdir.

İşte bu grevde de, işçi hakları ve sosyal adalet ilkesiyle uzaktan yakından hiçbir ilgisi bulunmayan, fakat demagoji hünerine fazlasıyla sahip, sendikacılığı büyük bir kazanç kaynağı olarak görmüş ve benimsemiş bir kişi karşısındayız.

«Bir nevi faşist idare olduğu, bugün Anayasamızın başlangıç kısmındaki açık kayıtla ve mahkeme ilâmı ile belirtilmiş, yarın da tarih mahkemesinin hükmü ile sabit olacak bulunan bir idarenin, yıllar yılı şakşakçılığı yapan ve vatan cephesi kahramanları kadrosu içinde çalışmış olan bir sendikacı», bugün de bakıyorsunuz ki, Nuri Beşerlerle tam bir iş ve kader birliği içindedir. Ve o kişi, günün birinde, «ömrünü demokrasi, sosyal haklar ve sosyal adalet ilkesine adanmış kimseler»in karşısına çıkıp, «ortaklık, devletçilik maskesi altında böylesine katı faşistlikte devam eder ve demokratik güç ve müesseseler, bu maskenin altını görmek istemekte ısrar ederlerse» (2) diyebilirse, mesele ciddiyetini kaybeder, hattâ pek gülünç bir hal alır.

(Devam edecek)

(1) Türkiye Petrollerinin geçici bir devre için Baş Hukuk Müşavirliği görevini üzerime almış olmanın, tarafsız davranmama asla engel teşkil etmediğini de açık bir delille belirtmek isterim: 1964 yılı Haziran ayında Türkiye Petrol İşçileri Sendikaları Federasyonu ile Türkiye Petrolleri arasındaki uyumsuzlukta Türkiye Petrollerince tarafsız uzlaştırıcı seçildiğim halde, diğer iki uzlaştırıcı ile birlikte Sendikanın lehine karara vardığım içindir ki, kararımızı sendika kabul etmiş, TPAO ise reddetmiştir. Bu kararda Türkiye Petrollerinin görüşüne değil, kendi inancımın göre hareket ettiğimden, TPAO nun tenkidi ile karşılaştığım için de, şimdi grev yapması bahis konusu olan Sendika ile Türkiye Petrolleri arasındaki ihtilâfta, Türkiye Petrollerinin hakemliğinden istifa ettiğimi müesseseye resmen bildirmişimdir. Bundan dolayıdır ki, Türkiye Petrolleri, adigeçen Sendika ile olan ihtilâfta, başka bir uzlaştırıcı tayin etmek zorunluğunda kalmıştı. Görülüyor ki, Türkiye Petrolleri ile münasebetim, işçi taleplerini kendi ölçülerime ve vicdanıma göre değerlendirmekten beni asla uzaklaştıramamaktadır.

(2) Ziya Hepbir'in 8.9.1965 günlü İşçi Postasında ve 16.9.1965 günlü Durum Dergisinde yayımlanan bildirisinden.

Okurların Forumu

Seçimlere Girerken

Forum Yazı Kuruluna ;

Türkiyemizde yeni-yeni uyanmaya başlayan halkımızın bu uyanışını çabuklaştıran ne varsa, onu köstekleyen çıkarıcı çevreler her yola başvurmadan geri durmuyorlar. Hele seçim hükümeti diye tanımlayacağımız Sayın Ürgüplü Kabinesinin statükocu tutumu bu çevrelerin ekmeğine yağ sürmekte ve onların semirmesine sebebiyet vermektedir.

Seçim dönemine girdiğimiz şu sıralar halkımızın kalkınmamıza tek harc katmayan şişirme nutuklara bol-bol alkış tutacağı tabiidir. Ancak tecrübeler gösterdi ki, sözle devlet gemisi yürümüyor. Plânsız, programsız yapacağınız edeceğizin sonu Yassıadaya varıyor. Bize öyle geliyor ki, Toplumcu Partiler dışında kalan siyasi partilerin ipliğinin pazara çıkacağı günler uzak değildir. Halk artık söz ebeliği dışında; Toprak Reformu bekliyor, eğitim hakkı, tek kelime ile sosyal adalet istiyor. Bu köklü dönüşümleri yapacak siyasi partiler henüz yeni-yeni uç vermeye başlıyor.

Biz; serbest seçimler, demokrasi, kişi özgürlüğünün Anayasa teminatı altında olduğunu sık-sık bakanların ağzından duyuyoruz ya, yine de atı alan Üsküdarı varıyor. Kongreler basılıyor. Anayasa açığa çıkmıyor. Hele Türkiyemizde de yargıçlar var deyimini devam ettiren aydın yargıçlarımız da olmasa kişi büsbütün umutsuzluğa kapılacak.

Doğrusunu isterseniz çıkarıcı çevrelerin bu denli manevralarına gıpta etmemek elde değil. O kadar sağlam adımlarla çıkıyorlar ki kişi karşısına. «Ayak - Bacak Fabrikası'nda olduğu gibi, bir bakıyorsunuz yobaz oluyor, Ağa oluyor, Polis oluyor, Bakan oluyor. Halkın karşısında ve dalma o. Rejim ne olursa olsun onun amacı tektir. Halkı sömürmek. Siyasi partiler ise ona araç olmaktan öteye geçemiyor her nedense.

Son Doğu Anadolu gezisinde bazı olaylara tanık olduk. Gördük ki halkı hisleri ile elde etmenin yollarını çok politikacılar bırakmış değiller henüz. Çok yerlerde köklü alleler siyasi partileri bölüşmüş aralarında. Örneğin kendisi A.P. li ise amcazadesini C.H.P. ye sokuyor. Böylece her iktidar değişiminde de yine kendi boruları ötüyor.

Bir iki örnekle halkın siyasi partilere karşı olan tutumlarını izaha çalışmak istiyoruz. Halk Partisinin kalesi diye bildiğimiz Malatyada Kurşunlu'nun Erece Köyünde Sayın İbrahim Özdemir ile Salih Gezer'le konuşmalarımız bizi hayrete düşürdü. Hangi partiye oy vereceklerini sor-

duğumda : - A.P. ne vereceğiz cevabını aldık. Biz de : - Malatyalıları biz halkı, Paşacı bilirdik, nasıl olur bu dediğimizde, aldığımız cevap şu oldu : - Begim, begim İsmet Paşa bizi sefil etti. Afyon ekimini yasakladı bize. Kösüverdik Halka, karşı kanada geçekaldık. Bu kez : - İyi ama A.P. biz işverenden, ağadan paşadan yanayız diyor. Yalnız sizin oylarınızı alıyorlar ve sonrada size sırt çeviriyorlar. deyince şu cevabı aldık : - O kadar ince işlere aklımız ermez bizim emme Halk'da pek bi-iş yapmadı bize. A.P. ye kavillendik gitti işte... Tanrı hayırlısını versin diyerek ayrılıyorz buköylü vatandaşlardan.

Elâzığ'da gazete bayileri tutumlarına göre gazete, dergi satıyorlar.

Bir Bayl'e gazete almak için uğradığımızda, Tercüman, Sonhavadis ve Hürriyet gazeteleri kapıda asılı duruyordu. - Cumhuriyet ve Akşam gazeteleri rica ediyorum dediğimizde; kendisine küfretmiş gibi gözlerini devirdi, koca bıyıklarını bi-güzel burdu ve : - Biz o gazeteleri satmayız efendi. Karşıdan alın. deyiverdi. - İyi ama dedik, onlar gavur gazetesi mi? Bak işte iki gazete kârını kaçırдың gittin!. Gevrek gevrek güldü ve : - Gavurdan da beter. Haram para karıştırmam ben kazanıma. dedi. Şimdi gelin acı-acı düşünmeyin. Bize göre asıl suç halkımızı iki kampa bölen kötü politikacılarıdır...

En hareketli ve siyasi çatışmaların en medenice örneğini Diyarbakır İlimiz veriyor. Her siyasi partiden vatandaşla görüştüğümüzde gayet olumlu cevaplar aldım. Komünizmle Mücadele Derneği dışında T.I.P. hakkında kötü suçlamalara tesadüf etmedik. Bu arada üzücü bir olayı da belirtmeden geçemeyeceğim : Geçen yıl Kulp Müftüsü Sayın M. Emin Bozarslan bir kitap yayınlamıştı. «İslâmiyet açısından şeyhlik - ağalık» Kamu oyununda hele Diyarbakırda çıkarıcıların uykusunu kaçırın bu kitap hayli okunur oldu. Sayın Bozarslanla tanıştık. Aydın bir din adamı. Üstelik toplumcu ve çoğunluğun mutluluğuna çalışan bir kişi. Onunla konuşurken kişioğlu Cehennem korkusunu, dinsizler, imansızlar sözünü duymuyor. Böyle aydın din adamlarına okadar ihtiyacımız çok ki?. Gelin görün ki, çıkarıcı çevreler bu cesur çıkışı protesto ediyorlar. Elbirliği ile ilkin dinsizliğini ileri sürüyorlar. Bu itham sökmeyince bu kez Kürtçülük ve Komünistlikle suçluyorlar. İş mahkemeye düşüyor. Diyarbakır mahkemesince taktipsizlik kararı alınıyor. Bununla da yetinilmiyor. A.P. ile C.H.P. çıkarıcıları elele verip Diyanet İşleri Başkanlığına şikâyet yaşıyorlar, Başkente hey'etler gönderiyorlar. Bu kez maya tutuyor. Ve savunması alın-

madan adigeçen aydın müftümüz Bakanlık emrine alınıyor.

Hani Kişi Özgürlüğü Anayasanın teminatı altındadır?. Hani kimse felsefi kanatından, inancından ötürü kınanamazdı?.

Anlaşılan biz, bize; Demokrasi de bize benziyor. Şeklen ve kâğıt üzerinde herşeyimiz dört başı mâmur. Tatbıkatta ise evlere genlik.

1965 seçimine işte bu ortamla giriyoruz.

Turgut AKIN — ANKARA

YAYINLAR

VARLIK YAYINLARI :

MAHALLE KAHVESİ - TÜNELDEKİ

ÇOCUK

Sait FAİK

(Bütün eserleri 9-10)

6 Lira

★

RÜYALAR ÜZERİNE İKİ DENEME

Dr. Sigmund FREUD

Dr. İbrahim TÜREK

5 Lira

★

İLİADA

(İlias Destanı)

Homeros

Çev. Ahmet Cevat EMRE

6 Lira

★

DAR KAPI

André GIDE

Çev. Burhan TOPRAK

2 Lira

★

DİĞER YAYINLAR :

GÖNLÜMÖE

(Şiirler)

Cemal BORA

3 Lira

DOĞUDA KİTLİK VARDI

(Doğu Bölgesi insanların geçim şartları - kan davaları - acı yaşantıları)

Halil AYTEKİN

(HARMANDALIOĞLU)

Resimli - Desenli

5 Lira

Toplum Yayınları : 14

Londra'dan notlar

Metin AND

Yaz boyunca iki buçuk ay Londra'da bulunuyordum. British Museum'da ve Londra Üniversitesi kitaplığında bazı araştırmalar yapmak için çıktığım bu yolculuk için buradaki yazılarıma da bu sürede ara vermiştim. Henüz Ankara'da mevsim başlamamışken Londra'da seyrettiğim temsilleri de okuyucularıma duyurmak istedim. Başka yazılarımda da belirttim. Londra dünyada belki tek mevsimsiz başkent. Bununla şu anlaşılmalı; yaz, kış, ve baharlara bakmadan tiyatro canlılığını hiç yitirmeyen tek başkent Londra'dır. Londra'nın yaz mevsiminde fazla sıcak olmamasından hemen hemen hiç bir tiyatro kapanmaz. Tersine sayısı kırkı aşkın tiyatrodan başka bir de yaz tiyatrolarında tiyatro şenlikleri düzenlenir, böylece bir bakıma kışa göre daha da bir canlanır yaz mevsimi. Bununla beraber bu mevsim seyrettiğim kırk kadar bale ve tiyatro temsilinden çıkan sonuç nitelik bakımından pek parlak sayılmadığıdır. Henüz belleğimde tazeliğini yitirmemiş son gördüğüm temsilleri en baştan söyleyeyim. Londra'da son gördüğüm temsiller Doğu Berlin'in ünlü Berliner Ensemble'ı oldu. Gene bu yıl Alman Hükümetinin çağrılışı olarak Almanya'ya gittiğim zaman Doğu Berlin'e de geçmiş, bu tiyatroyu seyretmek için çok uğraşmışım. İsteğim olmadı, göremedim. Her tiyatro eleştirmeni için görülmesi zorunlu olan bu topluluğu Londra'da böylece gider ayak seyredebildim.

Berliner Ensemble Londra'ya dört Brecht oyunu getirmişti. «Arturo Ui», «Kommünün günleri», «Coriolanus» ve «Üç kurusluk opera». Ben bunlardan ilk üçünü seyrettim, dördüncüyü görmedim. Günümüzde aşırı Brecht düşkünlüleriyle aşırı Brecht düşmanlarının kavgası, usandıracak kadar Brecht'in sözünün edilmesi, çeşitli çabalar, Brecht adını ağızlarına sakız eden bilgiç efendiler, Brecht'i sahne üzerine çıkarmak için yapılan denemeler ve Brecht çevirileri... Bütün bunların değeri daha doğrusu değersizliği Berliner Ensemble'ı seyrettikten sonra ortaya çıkıyor. Ben de kendi hesabıma Avrupa ve Amerika'da bir sürü Brecht seyretmişim, kitaplığında bir raf dolusu Brecht'in kitapları veya Brecht üzerine kitaplar bulunur, ne buldumsa okumuşumdur, Brecht üzerine ama Brecht'in gerçek anlamını Berliner Ensemble'ı seyrettikten sonra anladım.

Nitekim Londra'da böyle bir karşılaştırmayı sıcaklığına yapacak bir temsil de vardı. Berliner Ensemble gelmeden on gün kadar önce Royal Shakespeare topluluğundan Brecht'in «Puntilla Efendiyle Uşağı Matti» yi seyretmiştim. İngiliz

terenin en iyi topluluğundan biri olan Royal Shakespeare topluluğunda Brecht karşımıza tam bir çelişiklik olarak çıktı. Eser Brecht'in biricik güldürüsüyümüş, ama güldürmüyor. İşçilerin, emekçilerin yazarymış değil mi Brecht bir İngiliz eleştirmenin çok güzel belirttiği gibi tersine aydınların hoşuna gidiyor da, işçilerin canını sıkıyor. Öyle ki Doğu Almanya tiyatroları içinde işçilerin en az gittikleri tiyatro Berliner Ensemble imiş. Zaten Berliner Ensemble hayranları çoğunlukla Batı'dan geliyor. Puntilla Efendi'de Brecht Strindberg'in «Genç Bayan Julie» ile yaptığını güldürücü bir yoldan yapmak istemiş. Varlıklı ve güzel Eva Puntilla babasının arabacısına abayı yakar, çeşitli denemelerden sonra bir işçi karısı olamayacağı anlaşılır. Brecht öyküsünü kendi eliyle bozmak için ne yapmak gerekirse onu yapıyor. Yaftalarla olmadan olacağı söylüyor, hem de çevire çevire, tekrar ede ede, can sıkı sıkı. Bütün bunları yakından bilen işçiler için ne sıkıcı olmalı bu temcit plâvı. Eseri sahneye Michel Saint - Denis koymuş, herşeye rağmen gene de bir başarı çizgisine ulaşmış. Fakat bir kaç sahnesi dışında bir temsilde adamakıllı sıkıcı, yavan...

Gelelim Berliner Ensemble'e... İngiliz Ulusal Tiyatrosunun geçici olarak temsillerini verdiği Old Vic tiyatrosunda ilk açılış gecelerinde Hitler'i ve çevresini bir haydut çetesi kılığında sokarak alaya alan bu temsili daha önce Brüksel'de görmüş çok beğenmişim. Fakat bunu asıl Berliner Ensemble'den görmeli. Aslında benim bu temsilde beğendiğim Brecht'in göstermek istediği Hitler yaradılışında bir diktatörün ve onu yaratan ortamın insanlığa ne büyük bir belâ olduğu değil. Çünkü bu açıdan bakınca eser bu belânın, insanlığın başına açtığı derdin büyüklüğünü gösterecek güçte değil. Öyleki Naziler üzerine yapılmış uydurma, sudan Hollywood markalı bir film bu belâyı çok daha inandırıcı bir biçimde gösterebiliyor. Burada siyasal bir anıştırmadan çok, oyunun kendi başına soytarılığın güzel. Arturo Ui'yi oynayan Ekkerhard Schall'ın Charlie Chaplin'i aratmayan usta soytarılığın. Zaten sahne düzeni bir sirk çadırı içinde tiyatroya girer girmez, sahnede çıplak bir ışık altında mumyalar müzesinde olduğu gibi camlı kutular içinde giydirilmiş, donatılmış dört mumya ile karşılaşılırsunuz: Bunlar Hindenburg, Georing, Goebels ve Hitler, Bunun yanı sıra Wagner ezgisi ni caz tartımı ve havası içinde veren Hans - Dieter Hosalla'nın alaycı, öfkeli ısırtıcı müziğini de unutmayalım.

Arturo Ui'de ilginç sahnelerden biri haydut kılığında Hitler'in yığınları etki-

lemek için emekli bir Shakespeare oyuncusundan ders aldığı sahne. Schall bu sahnede denebilir ki Charlie Chaplin'i aşırabilir. Bu sahnede Brecht aynı zamanda tiksindiği tımturaklı oyun uslubuyla da alay ediyor. Oynayışın üstünlüğü kadar Manfred Wekwerth ile Peter Palizsch'in sahne düzenleri de üzerinde durulmaya değer, canlı, döner sahnenin en inandırıcı bir biçimde kullanılışı, Hitler'in hızla yükselişine denk hızlı bir akış tartımı, yüzlerin yarım maske boyanışının eseri belirli aydınlatması... Berliner Ensemble'ı Brecht açısından Brecht oynayan öteki tiyatro topluluklarına üstünlük tanıyan iki etkenden biri işte bu akıcı, saat gibi işleyen sahne düzenleriyse ikincisi de Brecht'in ana dilinde, eserlerini yazdığı Almanca oynamaları. Almanca bir tiyatro temsili için hiç de yeterli olmadığı halde gene de temsilleri bildiğim bir dilden seyrettiğimden çok daha büyük bir ilgi ve yakınlıkla izledim. Hele Türkçede okuduğum bir iki Brecht çevirisini düşündükçe bunların Brecht'ten ne uzak şeyler olduğunu daha iyi anlıyorum.

İkinci gördüğüm oyun Brecht'in Shakespeare'den uyarladığı Coriolanus olduğu. Coriolanus'un yükseliş ve düşüşüne yeterli bir gerekçe gösteremeyen Shakespeare'e karşın Brecht Shakespeare'in başka oyunlarından aldığı fikirler, sahneler sözlerle kendi siyasal ve toplumsal görüşlerini karıştırarak bir gerekçe bulup yakıştırmıştır. Kendi ana vatanı Roma üzerine yürüten vazgeçmesi Shakespeare'de olduğu gibi ana sevgisinden değil, annesinin kendisine büyük bir halk ayaklanması olacağını bildirmesindedir. Coriolanus Brecht'in gözüyle Romanın yiğit savunucusu değil, kendi zaferi için halkın başına açlık ve türlü belâ getiren savaşları hiç yoktan yaratan bir ayırık otudur. Coriolanus'un böylece Marksist açıdan yeniden anlamlandırılması için ne düşünersek düşünelim, temsilin oynanış ve sahne düzeni yönünden çarpıcı bir güzelliği var. Soluk renklerin ağır bastığı deri ve tahta gereçlerden dekor ve giysiler, hele deriler giymiş askerlerin savaşları bir Kabuki temsili gibi çığırdaştırılmış hareket güzelliği içinde insanın solğunu kesiyor. Burada gene Schall'ın Coriolanus'u eserin anlam ve amacına uygun en doğru yorumda geliştiriyor. Coriolanus'un annesini ünlü Helene Weigel oynuyor. Oynayışın güzelliğine karşın sanki yorumu onu eserin anlamından koparıp dışarıda bırakıyor.

Berliner Ensemble'den gördüğüm üçüncü Brecht oyunu Komün'ün Günleri oldu. Bu eserde, insana insanlığını duyuran sıcak bir içtenlik var. Oyun 1871 kışında Pariste Thier ve onun bağlaşığı Bismark'a karşı işçi ayaklanmasında bir avuç insanın soğuğa, açlığa rağmen coşkuyla iki ay direnmesi ve sonunda kendileri de gene karşı çıktıkları toplum düzeninin kurallarına ayak uydurdukları için yenilip yok olmalarını gösteriyor. Eserin eksen kişisi Mme Cabet de, Cesaret Ana gibi ekmeğini savaşlardan çıkaran bir kahraman. Oyuna Brecht, seyircinin seçimine kalmış iki anlam koymuş. Bu ya toplumcu Utopya'yı çizmesi, ya da bir devrimin yanlış yoldan yapılınca uğraya-

cağı kötü sonuçtur. Eserde sanki insancı öz ile temel düşüncelerin meydana getirdiği öğretici arasında büyük bir çelişme ortaya çıkıyor. Bu da oyunun öğretici yönünü zedeliyor. Brecht'in bu tamamlanmış son eserini gerçekçi, toplumcu eser saymak güçtür, nitekim Brecht'in sağlığında eserin oynanması Doğu Berlin'de yasak edilmişti.

Sonra hani yabancılaştırma, epik oynayıp deniyor, söylemler çekiliyor, Berliner Ensemble'in böyle kalıplaşmış oynayıp düzeni yok, tersine oyun bal gibi koyu bir Stanislavski oynayıyla geliyor. Sonra biz eleştiriciler bir oyunu beğenmediğimizde başvurduğumuz dağarcığımızdaki eleştirici ölçülerinden biri de kişilerin aktar ve karalar gibi kötülerin kapkara, iyilerin ak mı ak çizilmiş olduğudur. Oysa işte «Komünün Günleri de böyle. Komünçüler hep iyi insanlar, öte yandan devlet adamları, bankacılar, savaş çıkarıcıları da kapkara bir karikatür olarak çizilmişler, ama eser gene çok güzel. Hele oyunun sonunda birinin duvar arkasında elindeki bez yaftanın üzerinde «Biz de tıpkı sizin gibiyiz» sözlerini sallaması duvarın her iki yanı için de önemli bir anlam taşıyor.

Nedir Berliner Ensemble'a bu yetkinliği veren? En başta sıkı çalışması. Yeni bir temsil için kendini yeterli görmedikçe onu seyirci karşısına çıkarmıyor. Prova sayısı 200 ü aştığı oluyor. Ayrıca bir merkez örgüt daha oyunun provaları bile başlamadan dekor ve giysiler için bütün kurum öteki Doğu Alman tiyatrolarına da yardım ediyor. Beraberlik, ünü bir oyuncunun bir oyunda en önemli kişiliği canlandırıp, bir başka oyunda adım göstermelikte bile kolaylıkla bulamayacağı-muz küçücük bir kişiye çıkması gene de teker teker yetenekleri kösteklemiyor.

Berliner Ensemble böyle başarıyla İngilizlerin en iyi topluluklarının daha önce sözünü ettiğim Puntilla Efendi ile uşağı Matti de başarısızlığa uğramalarını nasıl açıklamalı. Üstelik de eseri sahneye koyan Michel Saint - Denis gibi usta bir yöneticiyken... Puntilla Charlie Chaplin'in «Kent Işıkları» nda olduğu gibi içkiliyken tam insancı, iyi kalbli, ayıkken acımaz, insan dışı bir kişiliktir. Charlie Chaplin böyle bir kişiliğe üstün sanat gücüyle siyasal ve toplumsal bir anlam tanı-mıştı. Oysa aynı davranışlar içinde Puntilla, güldürü ile uzun ve ağır basan toplumsal ve siyasal anlamı içinde sıkıcı, bıktırıcı oluyor. İşinde kurnaz, akıllı bunun dışında bön, beceriksiz Puntilla kişiliği, şoförü iyi kalpli, duygun Matti'yle tam bir karşıtlık yapar. Finlandiya'da yazılan ve Brecht'in biricik güldürüsü diye bilinen bu oyun bir bakıma Brecht'i Möllere'e yaklaştırıyor. Oyunda öyle anlar oluyor ki Brecht istemese de kötü olması beklenen Puntilla kişiliği öteki erdemli, iyi kişilerden daha sevimli, daha cana yakın olabiliyor. Belki temsilin dengesizliği Matti'yi oynayan Patrick Magee'nin renksiz, öfkesiz, sessiz yorumundan gelmeli. Puntilla'nın canlı değişkenliğine karşı Matti'nin durgunluğu, değişmezliği dengeyi ikinci aleyhine bozuyor.

Aldwych de Royal Shakespeare topluluğundan iki oyun daha gördüm Shakespeare'in «Beşinci Henry» sinin güzel bir temsiliyle, Peter Hall'in sahneye koyduğu İngilizlerin öncü yazarı Harold Pinter'in yeni oyun «The Homecoming», Bu yazar benim öncü yazarlar arasında en sevdiğim. Kent Oyuncuları'nın «The Caretaker» inli, Devlet Tiyatrosu'nun «The Birthday Party» sini oynadığı Pinter'in bu yeni oyunu da tuhaf, bilinmez, yaşanılmamış bir dünyayı, tanımadığımız yaşantıları tattırıyor; onda söylenemeyen duyguların, gizli düşüncelerin gücünü buluyoruz. Oyunda nedenini bilemediğimiz bir uğursuz hava esiyor. Bana öyle geldi bu oyunda Pinter'in söyleşmeleri daha taze bir güç, pırıl pırıl bir cila kazanmış.

Öfkeli, kaba saba konuşan bir baba, birleşme evleri işleten bir oğul, yumruk dövüşçüsü olmak isteyen kamyon şoförü bir başka oğul ve taksi şoförü kardeş kendi garipsi yaşamlarını sürdürürlerken geceleyn apansız Amerikan üniversitelerinde felsefe profesörlüğü yapan üçüncü oğul ve güzel karısı geliverirler. Oyunun sonunda gelin evin her erkeği ile yattıktan sonra eve kazanç getirmek üzere sokaklarda sürtecek bir satılık mal olacaktır, kocası da hiç sesini çıkarmadan sessizce geldiği Amerika'ya döner. Kişiler. Bu olağan görünen, kendilerine özgü yaratılışlar olan kişiler ve çevrede büyüklü, meraklı bir akış içinde oluşuyorlar. Herşeyin bu açık seçikliğine karşın ne olduğuna kestiremediğimiz, kavrayamadığımız uğursuz bir havanın sisine bürünmüş. Belirli bir karşıtlık, felsefe profesörü olan oğulla, hiç bir felsefesi ve ahlak kuralı olmayan bu tuhaf alle arasında çiziliyor. Eserin tam tadına varmanın tek yolu günümüzün olduğu gibi olanı sormadan, kurcalamadan olduğu gibi, kendi olağan dışılığında benimseyip kabullenmekle kabul. İşte Peter Hall oyunun bütün bu özelliklerini akıcı, buluş gücü çok olan bir düzenle veriyor.

Bu sırada «Öfke» oyunuyla İngiliz oyun yazarlığına yepyeni bir soluk getirmiş olan John Osborne'nun Londra'da iki oyunu birden oynuyor. Bunlardan ben Londra'ya gelmeden önce başlamış olan «Inadmissible Evidence» adlı oyunu için Osborne'nun en iyi oyunu diyenler varsa da bu görüşe katılmak oldukça güç. Bu oyunda tek ağızdan çok konuşkan bir oyun izlenimi veriyor. Laf, laf, laf... Osborne'nun öteki oyunlarında görüldüğü gibi eksen kahramanının gittikçe tek başına kalması, yalnızlaşması. Bu oyunda bu özellik kendini daha da çok belirtiyor, Kahraman kırk yaşlarında avukat Bill Maitland. Yırtıcı bir tersineleme, kendi kendine acıdırma ve sözle saldırı yağmuru herkesi ondan uzaklaştırıyor, kimse umursamaz oluyor, gittikçe kendi yalnızlığına gömülüyor, bu bakımdan da bütün oyunda söyleşmelerin yerini upuzun tek kişinin söyleşimi alıyor. Bu da Osborne'nun kendi evindeymiş kadar rahatlık, kolaylıkla yapabildiği şey. Konu aynı konu; günümüzün baş kaldırır adamı. Fakat birşey yapamayacak, çevresini etkileyemeyecek, belli bir akışı değiştiremeyen, bunun yerine bir söz yayılım ateşi. Osbor-

ne'nun bir oyunu neredeyse bir ötekinin tekrarı olduğu gibi her oyun da kendi için de yinlemelerle geliyor. Kişilerde istem gücü de yok, herşey önceden çizilen yolda yürüyor. Ve bütün bu uzun söyleşilerde yazarın kendi sesini duyuyoruz. Gerçi bu oyun bir çoklarının ileri sürdüğü gibi yılın en iyi oyunu mudur, burası su götürür, fakat baş kişiyi oynayan Nicol Williamson'un oynayıp yılın en iyi oyuncusu diyenler haklı olmalıdır. Osborn'un ikinci oyunu olan «A Patriot for Me» ye gelince bu, içinde erkek cinsel sapıklığı üzerine çok üstü açık yerler olduğu için halka açık genel tiyatrolarda aynanmasına izin verilmemiş, tiyatro bir özel derneğe çevrilerek ancak bu derneğin üyelerine oynanmak üzere Royal Court'da gösterilmeye başlanmıştı. Oyunun bazı sahnelerini görünce bu yasaklamanın yalnız İngiltere'de değil belki Avrupa'nın her ülkesinde uygulanacağına kolaylıkla inanıyorsunuz.

Ancak oyunu görmek her isteyene, beş şilini verip, bir de üyelik kâğıdı doldurduktan sonra kapılar açılıyor, açılmakla kalmıyor, beş on arkadaşınızı da beraber getirebiliyorsunuz. Yani İngiltere'de de hiç değilse bu durumda işi kitabına uydurmak yolu açık. Bu oyunda Osborne tarihe dönüyor. Göstermelikte Osborne'nun kaleminden çıkmış olduğu anlaşılabilir bir açıklama yazısında Avusturya - Macaristan İmparatorluğu ordusunda bir uluslararası dayanışmanın ve İmparatorun buyruğundaki insanların eşitliğinin gerçekleştirilmiş olduğunu öğreniyoruz. Yeteneksiz ve arkası olana yükselmek fırsatı, verdiği kadar, çabasıyla yolunu açmak isteyen de elinden tutuyor. Nitekim oyunun kahramanı Teğmen Redl de kısa sürede üstlerinin ilgisini ve sevgisini kazanıp yükseliyor. Fakat İmparatorluk çökmeye başlayınca da, şu, ya da bu nedenden, kendisine yararlı olanları kolaylıkla gözden çıkarıyor. Nitekim hızla yükselen Redl içine itlik cinsel sapıklığının gitgide tutsağı olur. İmparatorluk çağının ahlak anlayışının sindiremeyeceği bu gediği anlayan Carlık Rusyası Redl'i kendi yanlarına çekip casus yaparlar. Kendi ordusunda da görevi casusluk olan Redl böyle çift yönlü casus olur ve kendini bir hiçten yükselten kuruma geniş ölçüde ihanet eder. Böylece kişinin çözülmesiyle toplumun çözülmesi arasında belirli bir paralellik kurulmuş olur. Biri ruhbilimsel, öteki tarihsel etkenlere dayanan iki çöküşün paralelligi, Sonunda iş meydana çıkınca üstleri kendisine bir tabanca verirler, Redl de bu tabancayla kendini vurur. Oyunun cinsel sapıklığın güvenlik bakımından bir sakınca olduğu söylenmek istiyor denemez. Fakat sapıklığın yalnız casusluğa, ihanete değil, fakat çılgınlığa ve ahlak düşüşüne yol açtığı, sonunda sapığın kendinden tiksinecek kerteye geldiğini en açık biçimde göstermesi. Cinsel sapıklığın yanısıra Yahudilik işine de değiniliyor, öyleki kahraman kendini öldürdükten sonra Rusların yaşadıkları, Freud olduğunda şüphe bırakmayan bir ruh doktoru.

Redl Osborne'nun öteki kahramanlarından değişik bir kişilik. Yükselme hırsı olan, genç delikanlılara düşkünlüğü ile ye-

rinden olmak kaygusu arasında bocalayan parlak bir subay. Ancak öteki oyunlarına ortak olan yönü, kahramanın yalnızlaşması, toplumdan kerte kerte kopması. Yer yer çarpıcı sahneler olmasına rağmen bu oyunu yazmakla, daha doğrusu konusunu 1890 ile 1913 yılları arasındaki Avusturya - Macaristan İmparatorluğundan seçmekle neyi göstermek istiyor, neyi söylemek istiyor, günümüzdeki hangi duruma paralel çizmek istiyor? Ben bunu bulamadığım gibi çıkan eleştiri yazılarında da kimsenin belirli bir konuya parmak bastığım göremedim. Oyunda çok çarpıcı sahneler var, bunlardan biri kadın kılığına girmiş cinsel sapıkların balosu. Bu gerçek ile görüntü arasındaki karşıtlığın çarpıcılığı. Çok şaşırtıcı bir etkisi oluyor. Bunun gibi sabah bir yatağın içinden iki erkek çıkması gibi hayale pay bırakmayan sahneler de var. Kahraman Redl rolünü beyaz perdenin de bir tanıdığı Maximilian Shell oynuyor, görüntüsü, fiziki bu role uygun düşmekle beraber oynayışi hiç inandırıcı ve doyurucu değil; sıkıcı bile, Sapık Baron'u oynayan George Devine'nin oynayışi temsilin en beğendiğim oynayışi oldu. Cinsel sapıklık sahneleri temsilin en başarılı yönleri. Öyle ki, bir eleştirmeci daha da ileri giderek oyunun bir çok cinsel sapık oyuncuya ya da sapık olmadığı halde sapık olmanın pek üstesinden gelen oyuncuya fırsat verdiğini söyledi.

Sapıklık konuluğu Londra'da şu sırada başka iyi oyunlarda da görülüyor. Nitekim yığınla gördüğüm oyun arasında en beğendiğim bir güldürü kadın cinsel sapıklığını yani seviciliği ele almış. Aslında Franck Markus'un «The Killing of Sister George» adlı bu başarılı güldürüsünün baş konusu cinsel sapıklık değil. Hastabakıcı George'un öldürülüşü aslında gerçek bir öldürülüş değildir. Hastabakıcı George yıllarca binlerce dinleyicinin sevdiği, tuttuğu bir radyo kahramanının adı. Son aylarda bu programda dinleyici sayısının belirli düştüğünü gören BBC yöneticileri kahramanı «öldürmeye» karar verirler. Bu aslında kendisinin ikinci yarısı olan oyuncunun da bir bakıma öldürülmesi demektir. Bu oyuncu kadın yaşlıca, yaşlanmak üzere, dışa dönük, erkeksi bir kadındır. Bir kızla, daha doğrusu otuzunu aşmış olduğu halde genç kızlığına sınıksı, sarılmış zayıf yaradılışlı bir genç kadınla karmaca gibi yaşamaktadır. Öylesine erkeksi bir davranışı vardır ki, genç kadına içtiği puroların artıklarını çiğnetmek, yıkandığı suyu içirmek gibi cezalar verir. Ancak dört kadın arasında geçen bu oyun bütün bunlara rağmen yazarının, sahne yöneticisinin ve usta oyuncuların anlayışlı işbirliğiyle beğenilerek seyredilen gerçek bir güldürü olmuş. Nasıl kadın cinsel sapıklığını bir erkek yazarın kaleminden ve gözünden bakıyorsak, «The Creeper» adlı oyununda bir kadın yazar. Pauline Macaulay, erkek sapıklığı üzerinde duruyor. Gerçi ele aldığı sapıklık fiziki yönden değil, kıskançlık, bağımlılık, bir erkeğin öteğine egemenliği.

Sivri akıllı bir zengin en büyük oylanması genç bir delikanlıyı yanına can yoldaşı almak. Onunla bir süre akıl almamak oyunlar oynamak: Gece yarısı piya-

no çalmak, gecenin dördünde iskambil oynamak, ya da başına tüyler takarak kızıl derili olup bahçede yayla ok atmak gibi. Kendisiyle oldukça can yoldaşının bir dediğini iki etmemek, bıkınca da onu, verdiklerini elinden alıp, sokağa etmek, yoldaşı yenilemek. Eric Portman'ın olgun oynayışından ve bu türlü tuhafliklardan başka oyunun hiç bir ilginçliği yok. Buna karşılık David Mercer'in «Ride a Cock Horse» adlı oyunu oldukça ilki çekici. Gerçi uzun bir oyun, gevrek bir dokusu, hafif bir çatısı var. Kahramanı taşralı, bir romanı başarı kazanmış, üç kadınla ilişkisi olan genç bir yazar. Bunlardan birisi karısı, öteki iki kadın kapatması. Bunlardan biri orta yaşlı mutsuz bir oyuncu kadın, derdi ise kısırlık, öteki ise genç bir kız, ille de yazardan bir çocuğu olmasını ister. Her sahne iki kişi arasında uzun birer söyleşme. Yazarla karısı, yazarla birinci kapatması, yazarla ikinci kapatması arasında. Oyun kahramanı yazar bir yanda kısa sürede geniş yaşantılar elde etmiş, öte yandan da çocuksu kalmış. Her bir kadınla her sahne bir gerilim yaratır. Taşradan beraber getirdiği karısıyla yazar cinsel bakımdan uyuşmuyor. Doğduğu yerin anıları ona işkence veriyor. Karısı bu büyük kentten (Londradan) ayrılp geldikleri yere dönmek ister. Öfke, içki, kadında avuntu arar yazar. Oyunda lâf kalabalıklığına rağmen her söz yerini buluyor, yer yer mizah, dilin alabilmesine özgürlüğü güzel bir tat veriyor. Bu

taşradan büyük kente gelen, geçmişini, gevresini kendisine güvenlik veren her şeyi bırakanın, bu yüzden de yönsüz kalanın dramı. Günümüzün adamının pek çok ortak noktalar bulacağı bir durum. Genç yazarı Peter O'Toole oynuyor, üç saat yirmi dakika durmadan konuşuyor, seyirci yoruluyor, fakat bu usta oynayışın güzelliğinin verdiği bir yorgunluk.

Laurence Olivier'nin yönettiği Ulusal Tiyatroda İbsen'in «Yapı Ustası Solness» inin temsiline seyrettim. Gerek Laurence Olivier'nin, gerek öteki oyuncuların üstün oynayışlarıyla şimdiye dek böylesine beğenerek seyrettiğim bir İbsen temsili düşünemiyorum. Ulusal Tiyatro topluluğu yaz mevsimi için bir iki saat uzağındaki Chichester Tiyatrosuna geçti. Gerçi bu tiyatrodaki üç yeni ve değişik temsilleri oldu, ancak yerin uzaklığından sık sık gitmek güç oluyordu, bunun için John Arden'in geçen yıl Glasgow'da oynanmış olan «Armstrong's Last Goodnight» adlı oyununa gittim. Arden bu oyunuyla Congo'da Katanga'daki Lumumba dönemindeki duruma 16. yüzyıl İskoçyasından bir paralel çizmek istemiş. Hemen baştan söyleyeyim oyuncular ağır bir İskoç şivesiyle konuştuklarından oyun, sonuna kadar anlamak için tepeden tırnağa dikkat kesildiğim halde söyleşmelerin çoğunu kaçırdım. Bunu kulağımın yabancılığına verecektim, fakat arada İngiliz seyircilerin konuşmalarına kulak kabarttım, baktım onlar da benim kadar anlamamış-

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi : BASINKURUMU

lar. Armstrong kişiliği derilere sarınmış Tarzan gibi birisi. Bu baladın efsane kişisi Armstrong bir kabadayı başkan olup, gerek İskoçya, gerek İngiliz sınır boylarında yaptığı baskınlar, saldırılarla bu iki ülkenin barışa ulaşmasına engel olmaktadır. İskoç elçisi, hem şair, hem diplomat Sir David Lindsay değer verdiği bu azgın başbuğu güzellikle yola getirip uzlaştırmak isterse de başaramaz, bunun yerine dürüst yol bırakılıp hile ve kallesliğe başvurulur, sonunda Armstrong seyircinin gözü önünde darağacında asılır. Bu ilginç tiyatro kişiliği oyuncuya büyük olanaklar tanıyor. Yırtıcılık, saflık, kaba güç doğal bir şiir gücüyle bir araya geliyor. Albert Finney bu Çombe benzeri İskoçyalıya canlı bir biçimde oynuyor.

Bu saydıklarım yanında yığınla oyun seyrettim, müziklisi, şiirli, müziksizi ve şiirsizi, ama hiç birinin üzerinde durulacak bir özelliği yoktu. Bu yaz Londra bale bakımından oldukça dolu bir mevsimdi. Gerçi İngiliz Kraliyet Balesi Amerika içinde uzun bir yolculuğa çıkmıştı, ama unutmayalım ikinci bir Kraliyet Bale topluluğu var ve bu topluluk birinciyi hiç aratmayan bir düzen ve yetkinlik içinde Covent Garden'da temsillerini verdi. Arada bir - iki temsilli-

ğine Amerika'dan Margot Fonteyn, Nadia Nerina, Anya Linden gibi yıldızlar da geliyor, büyük adlara, yıldızlara düşkün olanların bu isteği de yerine geliyordu. Bugün yeryüzünün en iyi bale topluluğu Kraliyet Bale topluluğu derken, onun küçük kardeşinin de onun kadar iyi olduğunu görmekle en iyi bir şimdi gözümde iki oldu. Dame Ninette de Valois'nin her zamanki konuk-severliğiyle hemen her temsili seyretmek kabil oldu. Bu arada başka bale topluluklarını da gördüm. Festival Ballet topluluğu Kuğu Gölü balesinin tümünü oynadı, bir sürü kimsenin eli karışmış bu temsil hiç de doyurucu ve kandırıcı olmadı. Bana öyle geldi ki, bu yıl aynı balenin tümünü oynayacak, bizim Devlet Balesi bunu çok daha iyi oynayacaktır. Sevdiğim bir başka bale topluluğu, Ballet Rambert'in eski balelerini ne kadar severek seyrettiysem, yeni baleleri de öylesine umut kırıcı, uydurma seyler. Unutmadan söyleyeyim, dillere destan Bolşoy Balesi de büyük bir topluluk olarak Londra'ya gelip temsiller verdiler. Moskova'da kendi tiyatrosunda gördüğüm bu topluluk ancak kendi yerinde seyredince bir değeri oluyor. Eserleri hiç iyi değildi, hele dekorsuz oynayınca Bolşoy efsanesi yıkılıverdi.

lıklı «pespaye» ile aynı kaptan yemez, yatığı yere girmez ve soluduğu havayı, hayır... Daha üstün yaşama koşulları içinde çok daha güçlü, daha üstün savunma imkânları içinde daha çok haklı ve tümü tümüne bir doğru orantı; daha çok, daha çok, çok daha, çok daha...

Ama gök mavisine mor konmayagörün; adalet, eşitlik, kardeşlik ve ne kadarlık... lık... luk... lük varsa...

İşte o zaman «pespaye» kılıklı, «efendisî» olur ya da, «irade» nin kendisidir. Kitaplara, dergilere, gazetelere geçen toplumsal varsayımlar gerçek yaşantımızda bir süre geçerlik kazanır. Aradan bir süre daha, yine «eski hamam, eski tas»...

Oldum olası şu eşitlikten anlamam. Doğal yanıyla bir türlü hayır, toplumsal ve kuramsal yönüyle yalnız yasalarda... Şunu gökyüzünden yeryüzüne indirmek aramıza bir denklem yeterliliğiyle yerleştirmek ve bu yeni düzene yeni alışkanlıklar getirmek... Kaf Dağı masalı gibi mi, yoksa idealimizde tasarladığımız insana uymak için içtenli bir özenti ve «haydi» mi?...

Şu kocaman uzayı, büyüye büyüye içine sığdırdığımız usumuza, tüm belirtilerini de kapsıyacak şekilde elimizle bir biçim vermek ve aynı elle bütün insanlarınkini aynı biçime düzenlemek... Bu olmayacağına göre, eşitlik de ve inandığımız bu «eşit» in adaletinin getirdiği gerçek eşitsizliğin kendisi de hayır...

Yasalarımıza göre, on bir yaşını kayıtlarınca suç işlendiği tarihte henüz tamamlanmış çocuğun ceza sorumluluğu başlıyor. Doğa, çocuğu anasının rahminden aramıza bir gün sonra da itebilir. O zaman aynı çocuk, aynı suç... Suç işlediği halde aramızda ve adalet, eşitlik, vesaire...

Yapmışız ve inanmışız... Daha doğrusu inanmak, o hiç inanmadığımız şeye inanmış görünmek görünüşü kurtarmış. Aldatmışız, aldanmışız, kurallanmışız...

İçimizde yaşayan bu gerçek soruna bir çözüm havası getirmek; uzaklıklara, sınırlara, çizgilere yeni bir renk, yeni bir anlayış, yeni bir görünüş... Değişmemekle beraber ancak duygusal bir tabu gibi doku-nulmaz, erişilmez ama ismimiz kadar inandığımız her yerde hazır ve nazır bir «TESELLİ»...

Behice ERENOĞLU

ile

Dergimiz Yaza İşleri Müdürü

Bekir EKİNCİ

25.9.1965 tarihinde evlenmişlerdir. Yeni evlileri kutlar saadetler dileriz.

toplum - insan - gelenek üzerine

Yılmaz YEGİN

İki yüzlü insanlar... İçindeki doğal gerçeğe, toplumsal bir etiket ilıstırmış, ama yapıştıramamış, yakıştıramamış... Sırıttıyor; önce dişlerinin kirini, az sonra kesiciliğini, birazdan tüm çirkinliğiyle şap suratınıza, öteye beriye...

Hani diyorum, guracıkta, gözlerinin olanca baygınlığını; sağ bacağına sol bacağına üstüne getirmede erkeğin tüylerini yukarı diken, titizlik ve aç «bonkör-lüğünü» aynanın önünde ayna çatlatan, ince bir elbiseliğe dışarıdaki bir göz için, donun, varsa paça kısımlarını bacağına ulaştırılan yerleri tanımlayan, uyaran, uyartan, çıldırtan, her seferinde karşısındaki «haydi» diyen giyim kuşam canbazlığını; ve daha neleri, daha neleri...

Zevkimize çağırıldığı için, güzele, çirkinine... Doğrusu, güzel dediğimize, çirkin dediğimize, ne diye inandırıcı neden arıyalım... Ama, iyi-kötü, normal-anormal değerlerinde iş çığından çıkıyor gibi... Ötekisinin, berikisinden ve her ikisinin karşısında oturan, hani şu baygın bakışlı, kor-delalı donlu canım, işte şundan ayrıntısı ne ola ki... Biri ılık, berikisi bekçi düdüğü, diğeri canavar düdüğü ile ama üçü de «haydi» diyor. Gel gelelim, biz var mıyız ya biz; kişisel çıkarlarımıza, kendimizi aldatsın için bağnaz olmasını bile bile, hem hınzırlar gibi bile bile, istediğimiz düşünelerimize uygun gelsin diye, kendi yarattığımız «fobi» ye, utanmadan, sıkılmadan, terlemeden toplumun adını takarız. Ve yarattığımız, özene bezene yarattığımız bu yapının karşısına geçer bir çırpıda o «üç»e, o değişik, şaşırtıcı görünümlü «üçüz» e

ayrıdırlar deriz. İyiydi, kötüydü, normaldi, anormaldi vesaire... Tanrının ittiği yerde biraz daha belirli, biraz daha içtenli diye kötü, anormal, namussuz, aynı yerde türlü entrikalarıyla, manevralarıyla, biraz daha örtülü, kandırıcı, şaşırtıcı uyarıcılığı ile gerçek bir namussuza; iyi, normal, namuslu... İşte bir türlü gelişmelerini önliyelediğimiz kötü akışımız...

Tutum ve davranışlarımızın gerçek nedenlerini, çıkarlarımıza uygun olmasa bile açıklamak cüreti -hiç olmazsa kendikendimize- bence erdemli olmanın kendisidir. En fazla dürüst, doğru davranmasını beklediğimiz insani, bilerek, isteyerek yapacak bir görünüşe, gizliliğe, içtenli olmamaya sürüklemiyelim. Olaylar oldukları gibi bu anlama tökezlenmeden gelirse, geleneksel yanlarımıza daha uygun ve daha namuslu çözüm tarzları bulabiliriz. Zıt yönde, kendimizi ve başkalarını aldatarak gerçek bir «NAMUSSUZLUK» yaratmış olmak sefilliğinden kurtulamayız.

Tüm kurumlara, kişilere, toplumlara; insani, her yönüyle iyiye, ileriye fırlatacak bir parola «İÇTENLİK».

Ne kadar da çok aldatırız kendimizi? Nasıl bir titizlikle ayırmışız insanları birbirinden... Aramıza çizgiler belirli olsun diye, sınırlar aşılması güç, uzaklıklar erişilmez... Doğal bir yanı var belki de ama, niçin örtülü, neden açık ve belirli değil, bilinmez...

Güpegündüz bu kalın çerçevesi gözük-lü, redingotlu, vesaire seyli; şu dökkük kı-

le corbusier öldü

Şevki VANLI

Toplumlar hayatlarında bazı değişiklikler olduğunu zaman zaman farkederler. Bu yenilikler geniş bir düşünür kitlesinin ortak düşünceye katkılarıyla ortaya çıkmaktadır. Fakat onların arasında birkaç kişi kültür yüzeyinde daha ileri düşünceleri öne sürmekte, ısrar etmekte ve yaptıklarıyla söyledikleriyle etraflarını etkilemektedirler. Onlar yaşadıkları devrin kültür yöneticileridir.

İşte bunlardan biri, bir ay kadar önce 77 yaşında, denizde iken bir kalpkrizi sonunda ölen mimar Le Corbusier'dir. İsviçreli bir saatçı ailesinden olup, asıl adı Charles - Edouard Jeanneret'dir. Sonradan annesi tarafından adını almıştır.

Genç yaşında Parise gelerek, ilk olarak yapıda betonarme taşıyıcı sistemi değerlendiren August Perret'in yanında çalıştı... Asrın başında, gelişen teknik ve değişen yaşama şekline rağmen, şehirler aynı kalmakta yapılar eskilere benzemektedir.. Eskilere benzemeye çalışmak, çok fena sonuçlar veriyordu. Eskisinin süslerini takip takıştırmak veya aynen kopya etmek yeni bir ihtiyaç olan tren istasyonuna bir mabete benzetmek gibi davranışlara varıyordu. Tıpkı atlı arabaya benzeyen lokomotif veya otomobil yapılması gibi... Art Nouveau'nun duygulu ve süslü evleri de yeni meseleleri güçlü bir şekilde ele alacak ölçüde olamıyordu. Bütün bu durumu sarsan kırıldanmalar içinde üç davranış kendisini gösterdi... A. B. D. inde Sullivan ve Wright'in, Almanya'da Walter Gropius'un, Fransa'da le Corbusier'in... Organik olma isteği yeni çözümler, yeni söyleyişler, kullanışlı olma gayesi ciddi problemler ortaya koyarken, le Corbusier rasyonel olmayı savunuyordu... Le Corbusier yarım asırlık çalışmaları esnasında, resim yaptı, yazdı projeler hazırladı, inşa etti, asrın pek çok meselesini ortaya çıkardı ve teklifler getirdi. Mimar şehirlerin yeni yaşayışa uygun olmadığını, onlarda köklü değişiklikler yapılması gerektiğini anlattı. Artık saraylar veya her alaya bahçeli evlerden kurulacak şehirlerde büyük kalabalıkları yaşatmamıza imkân yoktu. İhtiyaçları ve imkânları birleştirmek yoluyla her alaya şehir içinde yaşama şartları temin edebilir-dik. Bunun için bir mahallede kötü şartlarla üst üste yığılmış birkaç yüz meskeni bir yapıda toplamak ve geri kalan sahayı kişinin tabiat içinde yaşamasına ayırmak gerekiyordu... Yapılar kolonlar üzerinde kaldırılarak zeminlerin işgal edilmesinin tamamen önüne geçmek mümkündü. Hatta, çatıları da kullanmaya açarak, açık havadan yararlanma yerleri artırılmıyordu... Meskenlerde herşey insana göre dikkatle ölçülendirilmeli, fazladan kaçınarak, seri halinde döşemeğe giderek iktisat edilmeye çalışılmıyordu... Şehirler insanların iyi yaşayabilmeleri için oturma, gezme, çalışma yerleri düzenlenirken, aralarındaki bağlantıyı sağlayacak yollar için modern bir düzen bulunmalıydı! Bu sorunlar bu yönde Le Corbusier tarafından ele alınmış pek çok ileri teklifler getirilmiştir. Marsilya-

daki 337 dairelik «Unite d'Habitation» (1952) bütünü ile Hindistandaki Pencap eyaleti yeni merkezi Şandigar imar planını (1950) yaparak bir kısmını gerçekleştirmiştir. (1954). Paris Plan Voisin» (1930), Cezair planı (1931), «Ville Radieuse» (1935), Saint-Die (1945) çalışmaları, modern devrin şehir düşüncesinin pek çok meselesine yön vermiştir. Bu arada 1948 de İzmirin imar planı için davet edilmiştir. Bazı çalışmalar yaptığı halde, İzmir Belediyesi mimardan vazgeçmiş ve işlerin bedelini de ödememiştir.

Le Corbusier yapı alanında da beynelmil etkiler sağlamıştır. 1923 de yayınladığı «Yeni mimariye doğru» isimli küçük kitabında başlıyarak Le Modulor (1950) ve Modulor 2 (1954) de etraflıca ele aldığı, insan-yapı ilişkisinde evrensel ölçüler teorileri her yerde dikkatle izlenmiştir. Kırtka yakın kitabı ve birçok yazılarıyla düşüncelerini inatla savunmuş, 20. asır kültürüne maletmiştir... Mimar Brezilyada, Moskovada, Hindistanda, A.B.D. nde İsviçrede ve özellikle Fransada otuz yakın yapı gerçekleştirmiştir. Projeleri ise bunun birkaç katıdır. Yapılarında, 1 Cihan Savaşı sonunda iyice gelişen Orta Avrupanın bütün süslerden sıyrılıp gerçek ihtiyacın öz şekillenmesinden başlayarak daima önde giden bir başarı izliyoruz. Corbusier bu gurutandan hemen ayrılmaya başlamıştır. Thea Van Doesburg, Mies Van der Rohe, Walter Gropius gibi öncülerin yapıda kullanışını ve şeklin özüne gidişleri yanında, yapının yerden kaldırılarak tabiatın devamının sağlanmasını, çatıların göğe açılan teraslar almasını düşünmekte idi... (Villa Savoye) (1931) yapıların şehir içinde mekânlar kuracak şekilde parçalardan birleşime gitmeleri (Moskova El Sanatları Bakanlığı) (1936) küçük inşaat elemanların tekrarından varılan büyük yapılar plastığı (Rio Sağlık Bakanlığı) (1944) Brezilyalı mimarların iştirakiyle... Büyük yapıda tek ve en saf şeklin estetiği (Birleşmiş Milletler A.B.D.) 1952 — Ekip içinde — gibi, mimarlık gelişimine yaptığı olağan üstü yatırımları Ronchamp'la yeni bir devreğe girmiştir. Bu zamana kadar plâstik sonuçları dahi doktriner ölçüler düzeninden geldiği düşünülen mimar, Rouchamp'daki kilişesinde düzen plâstikini bir kenara bırakıp tamamen serbest bir plâstik denemesi yapmıştır.

Bundan sonrakilerde, Tourrette manastırı, Şandigar yapılarında, düzen plâstikinde yer yer serbest davranışlara rastlıyoruz. Bu, büyük programların çözülmesi ve gerçekleşmesinde düzenin bir ihtiyaç olduğunu fakat yapı plâstikinin muhakkak bununla sınırlanması gerektiğini anlata gelmektedir. Hemen bütün mimarlar, toplum meselelerinin çevre düzeni ile ilişkisini bilen bütün düşünürler, onu ve yapılarını tanırlar. Onun bütün düşüncelerinin insan ölçüsünden, tek ve toplu yaşama problemlerinden hareket etmesi, insan ve toplum sevgisiyle asrımızın içindeki yerini göstermektedir. Malzemeyi sevmesi, tek-

nikten yararlanmayı değerlendirmesi, hayata bağlılığını ve gerçeklere yakınlığını ortaya koymaktadır. Bu dayanaklarının gücü sayesinde bütün dünyayı etkilemiş bulunmaktadır. Bugün güney ve kuzey Amerika'da onu unutarak bir gelişimden bahsedemeyiz. Bütün dünyada sevilmeğe olan Japon mimarisinin beton plâstikinde ondan birşeyler olduğu bir gerçektir. Kuzey Avrupanın, malzemenin kendisine inen davranışlarında Corbusier'nin tarihsel payı vardır. Güney Avrupa onun en büyük etki sahası olmuştur. Yurdumuzda mimarlar onunkilere benzeyen yapılar yapmaya çalışmışlardır.

Mimariye, prefabrikasyonu ve bunun içinde modülü, ölçü doktrinini getiren, malzeme ve özellikle betonun imkânlarını veren, güney iklimlerinin güneş fazlası için «güneş kırıcı» elemanları mimariye sokan, beyazı mekâna modern zevkle tekrar kazandıran, polikromi ile renk sevgisini yansıtan kişidir.

Le Corbusier herşeyin üstünde insan hayatını, ailesi ve toplum içinde ele alarak onu değerlendiren, modern bünyenin kurulması için yapı ve şehir ölçüsünde çözümler arayan teklifler getiren kişidir. Modern şehir büyük plânlamalarını, iskân, çalışma ve tatil yapma düzenlemelerini, şehirde ortak davranış düşüncesindeki gelişmeleri konusunda ona pek çok borçluyuz. Daha 1922 de 3 milyonluk bir şehir plânlaması için çalışan, 1919-25 yılları arasında «Esprit Nouveau» dergisini yayınlayan, 1923 de standart ek araştırmalarını yapan, 1928 de beynelmil kongre toplayan, 1929 da mobilya sergileyen, Rio şehrinin plânlamasında çalışan, 1930 da şehirler için çözüm teklifleri yapan, 33-34 de Stokkol, Zürich ve Cezair şehirleri için çalışan, 38 de Buenos Aires, 1942 tekrar Cezair şehri plânlamasına dönen, sanayi şehri plânlaması teklifi yapan, 1946 da Marsilyada 1600 kişilik apartmanı, Kolombiada Bagota şehri Pilot planını, 1954 de Şandigorda gördüğümüz, 12 defa şeref payesi kazanmış Le Corbusier gerçekten asrımızın belli başlı Evrensel kişilerinden biridir.

Artık petrol gerçeklerini öğrenmenin zamanıdır.

«BİR DAMLA KAN
BİR DAMLA PETROL»

ZISCHKA, SEMYONOW, PERLO, AARONOVITCH ELLIOT, SUMMERKILL, BUCHANAN ve AKSOY Dünyada ve Türkiye'de Petrol için yapılan GİZLİ SAVAŞLAR'ın iç yüzünü anlatıyor.

KURUL YAYINEVİ

P.K. 126 Karaköy - İstanbul
BÜTÜN KİTAPÇILARDA

★

YENİ GAZETE'nin başyazısında, «yarın birbirlerine muhtaç olacaklarını» düşünerek partililerin mutedil ve yapıcı konuşmadıkları, birbirlerini itham ettikleri ifade edilerek, «Bugün meydanları dolduran insanların sayısı, geçmiş her seçimden daima az olmaktadır. Bunun bir anlamı herhalde vardır. Bu ilgisizlik, seçim enflasyonu ile izah edilemez. Milletın seçimlerden usandığı görüşünün yanlış olduğu, 11 Ekim sabahı oyların tasnifi tamamlandıktan sonra anlaşılacak ve milletin asıl, 'Karşılıklı ithamlardan' usandığı görülecektir.» denilmektedir.

CUMHURİYET'te Nadir Nadi, «vatandaşa dünyanın bütün nimetlerini vaadeden» AP. liderinin, bunları, hangi metodlarla yapacağını belirtmediğini, bazı parti ileri gelenlerinin kendisi

hakkındaki beyanlarına çok sinirlenmiş gözüktüğünü ifade ederek, «Demek müstakbel başarılarıyla övüldüğü zaman hoşlanıyor, geçmişteki bir takım davranışları eleştirildiği zaman ise asabi bozuluyor. Bu tutumu bir devlet adamı için başarı işareti saymaya biz imkân bulamıyoruz.» demektedir, ve seçmenleri uyarmaktadır.

29 Eylül tarihli **ULUS'ta** Faik Suad, AP. içindeki sebebinin serüvenlerine değinmekte ve bunların ne tip insanlar (medarı iffithar!) olduğunu ifade etmekte ve «Demirel'in partisi, işte bu medarı iffithar takımını Meclise sokacak, her birine yasama dokunulmazlığı zırhını giydirecek!... Hele birde çoğunluğu elde ederlerse, milli iradenin tecellisi şerefine topyekûn af da çıktı mı, Adliyenin işleriyle birlikte çok kişi hafifleyiverir...» diye yazmaktadır.

Hazırlayan : Bekir EKİNCİ

Dergimizden Temin Edilebilecek Yayınlar

— 0 —

FORUM YAYINLARI

— 0 —

Prf. Dr. Muammer AKSOY

Partizan Radyo ve D.P.

Fiatı : 500 Kr.

★

Prf. Dr. Münici KAPANI

İngiliz Demokrasisine Bakışlar

Fiyatı : 250 Kr.

★

İlhan K. MİMAROĞLU

11 Çağdaş Besteci

Fiatı : 500 Kr.

★

Fikret OTYAM

Gide Gide 3

(Gezi notları)

Fiatı : 500 Kr.

★

Metin AND

Kavuklu Hamdi'den

Üç Orta Oyunu

Fiatı : 500 Kr.

★

Metin AND

Bizans Tiyatrosu

Fiatı : 600 Kr.

★

Bilge KARASU

Troya'da Ölüm Vardı

(Hikâyeler)

Fiatı : 500 Kr.

— 0 —

DİĞER YAYINLAR

— 0 —

Metin AND

Kır Gün Kırk Gece

(Eski donanma ve şenliklerde

seyirlik oyunları)

Resimli, Kuşe baskı, Fi: 15 lira

★

Metin AND

Gönlü Yüce Türk

(Yüzyıllar boyunca bale eser-

lerinde Türkler)

Fiatı : 500 Kr.

★

Dr. Şevki VANLI

Mimar F. L. Wright

Fiatı : 1000 Kr.

★

Bu kitaplar dergimizden ödemeli olarak istenebilir. On liraya kadar olan siparişler için pul gönderilmelidir.

Forum abonelerine toptan siparişlerde % 25 iskonto yapılır.

TÜRKİYE

İSTİHBALINIZIN

EMNİYETİ

BANKASI

TÜSTAV

bibliyografya

Derliyen : S.N.ÖZERDİM

KALEVALA. Fin Destanı. 1-25. Runo. Çevirenler : Lâle Obuz - Muammer Obuz. Ankara 1965 Dağıtım : Aydın Kitabevi, Kocabeyoğlu Pasajı, Kızılay. XXIV 332 S. 15. lira. (Manzum çeviri. Kitabın başında önsöz; Finlândiye ve Kalevala'yı tanıtan iki yazı, Elias Lönnrot'un biyografyası, sonunda sözlük.)

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ. 98. fasıkül. Ankara 1965 (Millî Eğitim Bakanlığı. 65-128 S. resimli. 10 lira. (Denizaltı-Despertz)

İKTİDAR ADAYLARI. Yazan : İffet Aslan. Ankara 1965 Gerçek Yayınları. 163 S. 750 kuruş. Adres : Turgutreis cad. 14. Ankara. (Yazar, 1965 seçimlerine girecek partilere egemen olan düşünceleri ortaya koymak amacıyla, bu partilerin ileri gelenleriyle konuşmuş ve her partiyi bir yazıda saptamıştır. Kitabın sonunda ise, parti ileri gelenleriyle konuştuğundan sonra edindiği izlenimin sentezini yapmıştır. Söz konusu edilen partiler : A.P. - C.K.M.P. - C.K.M.P. II. (Türkes) - M.P. - Y.T.P. - S.D.P. - T.İ.P. - C.H.P. Önsöz ve Sonsöz. Kitap, yalnız aktüel değil, önümüzdeki dört yıl ve sonrası için de belge değeri taşıyacaktır.)

PARA ve BANKA. Değişik ikinci basımı. Yazan : Ankara Hukuk Fakültesi İktisat Profesörü Dr. Avni Zarakolu. Ankara 196 Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. XII 266 S. 25 lira. (Bölmeleri: Para, Bankalar, Kredi

piyasası, Kambiyo (Döviz), Para değeri ve para politikası (Bibliyografya).

KONKORDATO. (588 Sayılı Kanun Hükmüleri Gözönünde Tutularak Yazılmıştır.) Yazan : İstanbul Üniversitesi Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukuk Profesörü Dr. İlhan E. Postacıoğlu Ankara 1965 Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. XVI 166 S. 25 lira. (Bölmeleri : Giriş; Konkordato; Umumi malûmat, Konkordato mühletinin alınması ve Konkordatonun tasdiki için gerekli şartlar, Konkordato mühleti ve komiserin vazifesi, Konkordatonun inikadı prosedürü, Konkordatonun hükümleri; Bibliyografya.)

Hikâye :

MENEKŞELİ BİLİNÇ. Nezihe Meriç'in hikâyeleri. Ankara 1965 Dost Yayınları. 95 S. 3 lira. (Yazarın yedi hikâyesi)

Çocuk :

AHMET RASİM. Yazan : Dizdaroğlu. Ankara 1965 Türkiye Öğretmenler Bankası. 48 S. 2 lira, «Türk Büyükleri Dizisi» nde, (Ahmet Rasim'in hayatı, kişiliği, yazılarından örnekler.)

Dergiler :

TÜRK VETERİNER HEKİMLERİ DERNEĞİ DERGİSİ. 35 cilde alt Mayıs-Haziran tarihli 5-6. ve Temmuz-Ağustos tarihli 7-8 sayılar, meslek yazıları ve incelemelerle çıkmıştır. Adres : P.K. 224-Yenişehir, Ankara.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI. 194. sayı. Eylül 1965. 100 kuruş. İstanbul, P.K. 46 - Aksaray. Çeşitli folklor incelemeli.

SOYUT. 5 sayı. Eylül 1965. 100 Kuruş. Adres : Mithatpaşa cad. 19/3 Bayazıt - İstanbul.

PARASIZ KİTAP

VERİYORUZ

Dergimize, bir yıllık abone olan okuyucularımıza aşağıdaki kitaplardan birini parasız olarak veriyoruz.

İsteyenler 22 TL. ile birlikte beğendiği kitabın ismini göndererek hem bir yıllık Forum aboneliği hem de bir kitap sahibi olabilirler.

Kitapların değeri 5 liradır.

- ★ Gide Gide 3 - Fikret Otyam
- ★ 11 Çağdaş Besteci - İ. K. Mimaroglu
- ★ Troya'da Ölüm Vardı - Bilge Karasu
- ★ Bizans Tiyatrosu - Metin And
- ★ İngiliz Demokrasisine Bakışlar - Münici Kapani
- ★ Partizan Radyo ve D. P. Muammer Aksoy
- ★ FL. Wright - Şevki Vanlı (İnsana dönüş)

Not : Eski abonelerimiz, aboneliği bittiğinde bir yıllık abonelerini yenilerlerken istedikleri kitap adreslerine postalanacaktır.

● PARANIZA BOL FAİZİ,

● ZENGİN İKRAMİYELERİ

ve

● MUAMELELERİNİZDE ÂZAMÎ KOLAYLIĞI,

TUSTAV

● SAĞLIYAN YEĞANE BANKA;

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

Cevdetdoğan

(Basın A - 11031) - 385

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

Basın İşleri Müdürlüğü Saygı ve İhtisapla Kurulmuş Dergi

Yıl : 12 — Cilt : XVIII — 100 Kuruş
İdarehane : Yenışehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA
Haberleşme : Forum Dergisi P.K. 131
ANKARA

★

Sahibi : Fikret EKİNCİ
Yazı İşleri Müdürü : Bekir EKİNCİ

Bu Sayıda Yazı Kurulu :

Ruşen KELEŞ

★

Cahit TALAS

Dizgi ve Baskı

GÜRİSOY BASİMEVİ

Mebusevleri Çarşısı No : 11

Telefon : 13 17 53

İlan ve Abone :

Arka kapak 1000 TL. (iki renkli
1500 TL.) ★ Metin arası santim
10 TL. — (Devamlı ilan verenlere
pazarlıkla) ★ Bir yıllık 22 TL.
★ Altı aylık 11 TL. ★ A.B.D. (uçak)
90 TL. Avrupa (uçak) 54 TL —
Bütün yabancı devletlere (Adı)
44 TL. dir.

(FORUM) ve yazarın adı belirtilme-
den yazı iktibas edilemez.

ZİRAAT BANKASI

Muhterem hesap sahiplerine
en iyi şekilde
hizmet etmekten şeref duyar.

Bu gün servislerinde kullandığı
elektronik hesap makineleri ile daima
Modern Bankacılığın önderi olmuştur

T.C. ZİRAAT BANKASI